

Irodalomtörténészek A Magyar Demokrata Fórum megalakulásáról

1988. szeptember 14.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/26976>

Hangfájl: 047_048.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Beszélő 1: Szeretettel köszöntöm Bíró Zoltán irodalomtörténészt, a Magyar Demokrata Fórum elnökségének tagját. Nagyon köszönjük, hogy eljött ide hozzánk és úgy látom, hogy érdeklődés is elég nagy. Megkérném, hogy beszéljen nekünk a Demokrata Fórum célkitűzéseiről, programjáról és a megalakulásának körülményeiről.

[00:00:27](#)

Bíró Zoltán: Köszönöm szépen a meghívást, és jól esik az érdeklődés, azt is meg kell, hogy mondjam. Bár itt az utóbbi időben, amint talán azt tapasztalták, látták a magyar sajtó egyik pillanatról a másikra egészen másképpen viselkedik. Ugye egy évvel ezelőtt Lakiteleken Lezsák Sándor barátom tanyáján jöttünk össze először. Hívtunk össze 100-120 embert és aztán lett belőle 160 résztvevő.

[00:01:11](#)

Azért, hogy megbeszéljük, hogy ebben a válságos helyzetben, ami itt az országban kialakult, akkor mégis mit lehet tenni? Úgy gondoltuk, hogy a válság az túlnőtt önmagán abban az értelemben, hogy hát körülbelül 10 esztendőn keresztül azt úgy többé-kevésbé mindenki látta, érzékelte ebben az országban, hogy a gazdasági válság elkerülhetetlen, afelé haladunk. Az azonban nehezen akart kiderülni, hogy ez a gazdasági válság nem csak együtt jár politikai válsággal, hanem voltaképpen egy politikai válság keretében zajlik maga a gazdasági válság, és hogy ez az egész egy ennél is általánosabb, tehát a gazdaságnál és a politikánál általánosabb, nagy erkölcsi válsághelyzethez vezet, illetve részben az már kiindulópontja is ennek.

[00:02:13](#)

Na, most úgy gondoltuk, néhányan Csoóri Sándorral, Csurka Istvánnal, Fekete Gyulával, Für Lajos történésszel és hát körülbelül öten-hatan, hogy a szellemi élet nem mehet el emellett a helyzet mellett némán. Illetve ha nem is némán, mert némaságról azért nem volt szó korábban sem, de én ezt úgy fogalmaztam valahol, ahol erről írni kellett, hogy úgy gondoltuk, hogy véget kell vetni ennek a kiscsoportos politizálásnak.

[00:02:50](#)

Ennek az egész kiscsoportos kínládásnak, hogy néhányan öten, hatan, heten, tízen, vagy tizenketten lakásokon, presszóban, kocsmában, kinek mi az ízlése, összejönnek és elmondják egymásnak a kínjaikat, morognak közösen és véget kell vetni annak is, hogy éveken keresztül írjuk a beadványokat, a javaslatokat. Mint ahogy írtuk ebben az országban jó néhányan a legkülönbélebb ügyekben.

[00:03:24](#)

És hát erre vagy kapunk választ vagy nem. És ha választ kapunk, hát azzal se nyerünk sokat. Na, most így jött tulajdonképpen ennek a találkozóknak a gondolata, az első lakiteleki találkozóknak a gondolata és hadd mondjak el jellemzésül annyit, nem tudom, hogy az itt jelenlévők közül ki volt ott akkor Lakiteleken?

[00:03:47](#)

Mert ha van olyan, akkor az talán igazolhatja azt, amit mondok. Volt valami mámorító érzés. Érezhető volt ez a mámorító érzés az emberekben, hogy hát itt egyszer csak szóltak nekik és ők jönnek és mindezt telefonon zajlott ugye, nem volt semmilyen eszközünk arra, hogy mi 100 embert hogyan hívjunk meg. A postát meg se mertünk kockáztatni, hogy levelet írjunk és postán hívjuk meg az embereket. Nem azért, mint hogyha. attól tartottunk volna, hogy felbontják a leveleket, ez egy cseppet sem zavart volna bennünket, hanem hogy nem kapják meg.

[00:04:25](#)

Na, most ezért telefonon hívtuk össze a társaságot. Azt mondom, azt a 60-100 embert körülbelül. Végül megjelent 160 ember ott és elkezdődött egy beszélgetés, aminek az azt a címet adtuk előzetesen, hogy-, egy pillanat, most hirtelen összekeverednek már a címek bennem. A lényeg az volt, hogy a cím a válságból való kilábalásnak a lehetőségét kereste. Már maga a tanácskozás címe is. Na, most ennek a tanácskozásnak volt egy fő szólama, ez Csurgának a, hát esszé-szerűen megfogalmazott hozzászólásában kapott hangot, ami úgy szólt, hogy anti-katasztrófa politikát kell folytatni. Ezzel érzékeltetni akartunk több dolgot is, és ez sikerült, úgy láttuk.

[00:05:16](#)

Az egyik dolog az, hogy itt készülöben van esetleg egy katasztrófa, amely az országot politikai és gazdasági értelemben egyaránt végső nyomorúságba dönthetné. A másik, amit mondani akartunk vele, az, hogy a szándékunk nem egy katasztrófahelyzetnek az előidézése, hanem annak az elhárítása. Na, most az egész lakiteleki tanácskozás egy Pozsgay előadással kezdődött. Pozsgay Imre, aki akkor ugye a Népfront főtitkára volt, és a központi bizottságnak a tagja, vállalta azt, hogy a meghívásunknak eleget tegyen és eljöjjön erre a találkozóra.

[00:05:58](#)

Ő ott egy politikushoz méltó, mondja így, államférfihoz méltó társadalompolitikai programmal állt elő. Ezt a programot elmondta, és hát azt mondhatom talán, hogy osztatlan sikert aratott ezzel a programmal. Ehhez csatlakoztak írók, politológusok, történészek és más szakmai értelmiségiek a hozzászólásaikban. Erről nem akarok hosszabban beszélni, ennek a jegyzőkönyve, ennek a tanácskozásnak a jegyzőkönyve egy év alatt nem tudott megszületni, mert akadt volna kiadó, vállalkozó, aki ezt kiadja, de különféle ürüggyel, különféle elodázásokkal és elhárításokkal végül is nem engedték meg egyik vállalkozónak sem, hogy ez a jegyzőkönyv napvilágot lásson.

[00:06:56](#)

Most talán sikerül, úgy tűnik, úgyhogy ezért fölösleges is erről nekem részletesebben beszélnem. Ha kedvük lesz, idejük lesz rá, akkor esetleg elolvassák majd a kötetben a jegyzőkönyvet. Na, a lényeg az, hogy ennek a tanácskozásnak a gondolata itt érlelődött meg, az a gondolat, hogy folyamatos fórumot kellene teremteni a szabad gondolkodás számára, a nyílt szó számára, és mi megpróbáljuk ezt. Kiadtuk azt a bizonyos nyilatkozatot, amit, ha figyelték, akkor olvashattak a *Magyar Nemzetben*.

[00:07:37](#)

Ahol is egy Pozsgay Imrével készített interjú keretében jelent meg ez a nyilatkozat. Ezt én nem ismertetem, mert hát feltételezem, hogy sokan olvasták, elég nagy visszhangot keltett ez akkor, és ez nem nyerte meg a politikai hatalom tetszését. Önmagában az a tény sem, hogy egyáltalán a nyilatkozat megjelent, és amit tartalmazott, az valószínűleg még kevésbé. A tényekhez azonban hozzátartozik, hogy ezt a nyilatkozatot akkor elküldtük természetesen a miniszterelnöknek is, hogy szerezzen róla tudomást, még mielőtt a sajtó közli.

[00:08:20](#)

És a miniszterelnök korrektnek mondható választ küldött. Egyetértett némely megállapításunkkal, mások más megállapításokkal nem, ezt közölte. Egy dolog azonban változatlanul a régi stílus és a régi szisztéma szerint történt, hogy tudniillik a hazai közlésével, a sajtóban a nyilvánosság vételével nem ért egy és nem támogatja. Végül is mondom, a *Magyar Nemzetben*, ebben az interjúban a teljes szöveg megjelent.

[00:08:53](#)

Na, hát így indultunk és eltelt néhány hónap, amíg-, tessék bejönni. Ha férnek.

[00:09:04](#)

Beszélő 2: Elnézést hagy kérdezzem meg melyik [...] *Magyar Nemzetben* volt?

[00:09:08](#)

Hát én ezt most pontosan nem tudom megmondani. A lakiteleki tanácskozás az szeptember 27-én volt, a Pozsgay interjú a *Magyar Nemzet*-ben októberben jelent meg valamikor, de nem tudom megmondani a pontos dátumát. Tehát az októberi számokat kellene megnézni, hogyha esetleg utána akar nézni.

[00:09:33](#)

Na, most ez a Magyar Demokrata Fórum, aminek mi akkor elneveztük, ez a tulajdonképpeni működését csak '88 januárjában kezdte meg. Tehát eltelt néhány hónap a lakiteleki tanácskozás óta addig, hogy az első Fórum rendezvényt, Fórum tanácskozást megtartottuk. Azt tudják bizonyára, mert ennek a hírére biztos hallották, hogy a Népligetben, a Jurta Színházban szerveztük meg ezt a tanácskozást, ott tartottuk meg. Hogy miért éppen ott, annak nagyon egyszerű a története. Azért, mert ez az egyetlen lehetőség kínálkozott arra, hogy nagyobb létszámú érdeklődőt, hozzászólót, a vitában részt venni kívánó embert meghívassunk valahová.

[00:10:37](#)

A Jurta Színházbeli első találkozás az már a várakozáson felül sikerült abban az értelemben, hogy 320 férőhely van a Jurta Színházban. Itt az első alkalommal megjelent 500 ember. Megint lényegesen több, mint ahány meghívót ki tudtunk küldeni, ugye? Mert hát nem akartunk mi a 320 ülőhelynél jóval több meghívót kiküldeni. Na, most gondolják el, ha nem volt ott valaki, akkor érdemes erről is egy kicsit, egy nagyon röviden szólni, gondolják el itt megint azt a hangulatot, hogy jönnek az emberek, kicsit bizonytalanul, tudják, hogy ez a dolog nem kívánatos a hatalom számára.

[00:11:25](#)

Tudják azt, hogy itt még esetleg félteni valójuk is lehet, de azért eljönnek, leülnek, akinek jut hely, és hát végül is a társaságnak, a jelenlévőknek egy bizonyos százaléka állni kényszerül. Na, most, ugye ami meglepő volt a számunkra elsősorban, a magyar társadalom e részének, legalábbis aki ott megjelent, a fegyelme volt. Hát végül is igen kényes témáról tárgyaltunk, akkor egész napos tanácskozás volt, délelőtt 10 órától este körülbelül 7-ig, fél 8-ig, és ezt végig állta közel 200 ember, és piszenés nélkül.

[00:12:09](#)

És azt is el kell, hogy mondjam, hogy ennek a nagy jelentősége az, hogy azért néhány barátunk meg szokott feledkezni magáról és igen a hosszan beszél, olykor egy kicsikét zavarosan is, idegességében is talán, és mindezt a legnagyobb türelemmel hallgatta végig ez a sok ember. Na, most mi volt ennek a tanácskozásnak a tárgya, amire azt mondtam, hogy kényes tárgy volt? Hát ez a demokrácia és a parlamentarizmus kérdése volt, amiről már előtte is cikkeztek természetesen, főleg szakkörökben azért volt erről szó, és egyre több szó esett erről, de a

nagynyilvánosság elé végül is a teljes nyíltság jegyében ezt a kérdést nem igen vitték még akkor.

[00:12:58](#)

És hát itt az első baleset a hatalom közbelépése révén azzal történt, hogy mi olyan embert kértünk bevezető előadásra Schmidt Péter személyében, aki ennek a kérdésnek avatott szakértője, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem jogi karának tanszékvezetője, alkotmányjogász. És aki mellesleg, nem tudom pontosan mióta, de hát mindenesetre néhány évtizede tagja a Magyar Szocialista Munkáspártnak. És a történethez ez is hozzátartozik, hogy hármunkat, köztük Schmidt Pétert is, tanácskozás előtt két nappal berendeltek, megkerestek, mert hát ez nem ilyen egyszerű volt, hogy berendeltek, megkerestek és közölték, hogy nem vehetünk részt a tanácskozáson.

[00:13:58](#)

Na, most Schmidt Péter, Bihari Mihály végül úgy döntöttek, hogy tiltakoznak ez ellen a közbelépés ellen, de a pártfegyelem jegyében tudomásul veszik átmenetileg a döntést, valóban nem is jöttek el. Én elmentem és Schmidt Pétert kellett pótolni valahogyan. És akadt párttag jogász, aki azonnal vállalta ezt a vitaindító szerepet. Halmai Gábor, Sólyom László, Halmai párttag, Sólyom nem, ők ketten végül is jogászként, szakértőként elindították a beszélgetést, és ennek az ottani tárgyalásnak, tanácskozásnak az anyaga szintén megvan, legépeztük, ennek a jegyzőkönyvét is szeretnénk valamikor kiadni.

[00:14:50](#)

Elkészült itt is egy nyilatkozat, és ezt a nyilatkozatot ugyanazzal a módszerrel, ahogy ezt Lakitelek esetén tettük, elküldtük az illetékes politikai vezetőknek, köztük Grósz Károlynak, a miniszterelnöknek. Elküldtük a hazai sajtónak természetesen. Az MTI-nek, a *Magyar Nemzet*nek, a *Magyar Hírlap*nak. A sajtó ismét nem közölt semmit, amíg meg nem jelent aztán a *Magyar Hírlap*ban egy meglehetősen nyegle hangvételű cikk.

[00:15:25](#)

Anélkül, hogy a nyilatkozatunkat közölte volna a *Magyar Hírlap*. Leírta azt, hogy nyitott kapukat döngetünk, hiszen itt a demokrácia ügyében már mióta foglalkoznak. És hát ezekkel a gondolatokkal a párt is foglalkozik, és így tovább. Emlékeznek talán arra, ha emlékeznek, hogy a kormányzóvivő Bányász Rezső kijelentette ebben az időszakban, hogy ilyen szervezetet, hogy Magyar Demokrata Fórum, ő nem ismer. Egy újságírói kérdésre. Amiben egyébként igaza volt, mert ilyen szervezet valóban nem létezett, ez nem volt szervezet. A Magyar Demokrata Fórum az állampolgárok gyülekezete volt tanácskozása volt.

[00:16:14](#)

Sok minden jelzőt el lehet erről mondani, de azt, hogy szervezett volt, valóban nem volt szervezet. Azonban úgy gondoltuk, hogy talán a kormány szóvivőjének mégiscsak illik tudni a dolgról, még akkor is, ha ez nem szervezet. Tehát azt mondhatja, hogy nem szervezet, de hogy ez van, és hogy ez valami mégiscsak, hát erről azért illik tudni. Mi itt is megpróbáltuk a lehető legkorrektebb módon visszautasítani a kormány szóvivőjének aztán azokat a vádjait, amelyeket, bár ilyen szervezet nincs, azért odaszúrt a Magyar Demokrata Fórumnak, hogy tudniillik ez cigány ellenes, meg nacionalista, meg nem tudom, milyen gyülekezet.

[00:16:52](#)

Azt tudni kell erről, hogy természetesen nemhogy cigány ellenes, de a cigányokról szó sem volt a Magyar Demokrata Fórum tanácskozásán. Nacionalista megjegyzések sem hangzottak el. Egyébként az se lett volna nagy csoda, ha elhangoznak. Egyszerűen azért, mert ezen a fórumon, ahol mondjuk ott volt, ugye körülbelül ötszáz ember, hát elég sokféle vélemény elhangzott. És nem az volt a cél, hogy mindenféle véleményt, ami esetleg nekünk nem tetszik, belefojtsunk az emberekbe, hanem az, hogy akkor próbáljuk ott ütköztetni és próbáljuk megtalálni a módját, hogy hogyan lehet reagálni.

[00:17:33](#)

Vagy ki reagál a résztvevők közül egy-egy esetleg szélsőségesnek nevezhető, vagy valóban szélsőséges megnyilvánulásra. Na, hát ez a folyamat kezdett kibontakozni aztán abban az értelemben, hogy a Magyar Demokrata Fórumtól úgy tűnt, egyre idegesebb lett a hatalom. És hát aztán a központi ellenőrző bizottság közbe is lépett. Igyekezett megfélemlíteni a párttagokat, elriasztani az országgyűlési képviselőket a Magyar Demokrata Fórum tanácskozásain való részvételtől, holott erre a parlamentáris demokrácia kérdés tárgyalására mi az országgyűlési képviselőket is meghívtuk természetesen, hiszen ők ebben közvetlenül érintettek a mindennapi képviselői tevékenységük során.

[00:18:23](#)

Ezt is megakadályozták azon a címen, hogy párttagok nem vehetnek részt a tanácskozásokon. Nos, ez a folyamat bontakozott ki aztán a kizárásokkal és voltaképpen ez teremtett olyan sajátos helyzetet, hogy a párttagságnak, én ugyan nem számoltam meg és nem is lett volna módom, és azt hiszem senkinek se volt erre módja, hogy pontosan megszámolja, de nyugodtan lehet mondani, hogy a párttagságnak legalábbis tekintélyes része egyre erősebben rokonszenvezett a Magyar Demokrata Fórummal és a leghatározottabban szembekerült ebben a kérdésben is a saját pártjának az irányítóival.

[00:19:06](#)

Ebben a folyamatban az volt az érdekes számomra, hogy hogyan tud átbillenni viszonylag nagyon rövid idő alatt a közhangulat még egy ilyen meglehetősen szigorúan szervezett és

szigorú fegyelmi rendhez kötött pártban is. A saját vezérkarával szemben hogyan tud fellépni, hogyan tudja összeszedni magát az a párttagság, amelyik kimondta már ekkor a taggyűléseken nagyon sok helyen és nagyon határozottan formában is, hogy kiskorúságra van ítélve. Úgy érzi, hogy évtizedeken keresztül nélküle döntenek, és ebből elég volt.

[00:19:48](#)

Na, most ez a folyamat érlelődött meg és teljesedett ki, úgy látom valamennyire a pártértekezlet előtti időszakra, magára a pártértekezletre is. Mielőtt azonban innen tovább haladnék, azt még el kell mondanom, hogy a Magyar Demokrata Fórum ez után a parlamenti vita után, a parlamentről, demokráciáról szóló vita után, az erdélyi kisebbség kérdését tűzte napirendre. És itt már a Jurta Színházban 720-an vagy 730-an vettek részt, és ekkor egy kilencórás tanácskozást állt végig a társaság.

[00:20:31](#)

Már legalábbis aki állva kellett, hogy maradjon, és ugyanebben a fegyelemben és gondolják el azt, hogy milyen pillanat volt az, amikor az elnök bejelentette, hogy most pedig, és mondta a nevet, egy román kíván hozzászólni. És akkor feljött a színpadra egy román fiatalember, akiről senki nem tudhatta, hogy mit fog mondani. Az elnökség sem tudta, senki, nem volt az megbeszélve előre. És vastapsot kapott. Még nem szólt egy árva szót se. Na, ez a fiatalember a hozzászólása után szinte szünni nem akaró tapsot kapott.

[00:21:13](#)

És ezzel megint egy olyasfajta érettséget és olyan természetű, egyben racionális és egyben érzelmi készenlétet fejezett ki ez a társaság, amivel csakugyan nagyon nehéz volt mit kezdeni. A legnagyobb rosszindulattal sem lehetett azt mondani, hogy a magyarságot leginkább és legközvetlenebbül és legkényesebb módon érintő kérdésben följön egy román a színpadra és megtapsolják, ahelyett, hogy kifújjolták volna. Na, most itt ez a román fiatalember egyébként bejelentette, javaslatot is tett, hogy próbáljunk kapcsolatba lépni a román értelmiséggel.

[00:21:59](#)

A román értelmiség demokratikus érzelmi részével. Ezt is tapssal és örömmel fogadta a társaság. Hát ennek a kivitelezése az más kérdés. Ez sokféle nehézségbe ütközik, de kétségtelen, hogy az a román kör, amely menekültként ma Magyarországon tartózkodik, az erre a párbeszédre minden tekintetben alkalmas. Igyekeznek is kinyilvánítani az alkalmasságát, és ami esély kínálkozik az az, hogyha ebben a pillanatban meg tudjuk rögzíteni egy kicsit az ilyen természetű érzelmeket és ilyen természetű ellátásokat kölcsönösen, akkor még ez a nagyon keserves román magyar szembenállás is egy jobb helyzetben, tehát egy ennél valamivel jobb helyzetben is, már adhat annyi esélyt, hogy nem muszáj szó nélkül elmenni egymás mellett, hogy van egy kicsi kapaszkodó, nem sok ez még, de mégis egy kicsi kapaszkodó arra, hogy esetleg még ebben a relációban is létrejöhet valamiféle párbeszéd, esetleg a szót értés reményével.

[00:23:14](#)

Na, most ezt a tanácskozást, ezt a kisebbségi tanácskozást folytatnunk kellett. Rengetegen kértek szót, úgyhogy március 21-én délután megismételtük és ez is egy zárónyilatkozattal ért véget. Ezt a nyilatkozatot ugyanúgy elküldtük a sajtónak, azzal a különbséggel, hogy itt a Magyar Demokrata Fórum egy picit előre tudott gondolkodni és volt ereje egy picit elébe menni a saját rendezvényének, és felkértünk egy szakértői csoportot, hogy az egész erdélyi magyarság kérdéséről, illetve az egész kérdéskört érintve dolgozzon ki egy tanulmányt. Abból a célból, hogy ezt a tanulmányt részben a magunk számára, részben az ország vezetői számára, részben pedig Európa számára nyilvánossá tegyünk, hozzáférhetővé tegyünk az adatokat, a tényeket, az ezzel kapcsolatos történéseket.

[00:24:11](#)

Ez elkészült, egy 150 oldalas és egy 50 oldalas változatban, és ezt valóban elküldtük itthon is mindenkinek, akit illethet, és Európában is. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy valamennyi számottevő európai ország - már a számottevőt úgy értem, hogy a világpolitikában számottevő európai ország kormányfőjének. A Helsinkit utótálatkozó delegációvezetőinek, az Európa Parlamentnek, és így tovább. Na, most úgy érezzük, ezt sem szeretném úgy mondani, hogy azt gondolják, hogy valamiféle önelégültség van bennünk, de azt érezzük, és ennek erre sokféle visszajelzés volt Európából, Európa különféle tájairól, hogy a pártok is, a kormányok is, és hát ezek a bizonyos nemzetközi szervezetek is komoly érdeklődéssel fogadták ezeket a tanulmányokat. És az egész kérdés európai kezelésében, úgy érzem, sok minden egyéb mellett, ennek is volt valami szerepe.

[00:25:30](#)

Én erre azt gondoltam és mondtam is, hogy ha semmi más haszna nem lett volna a Magyar Demokrata Fórumnak, a létének eddig, annyi haszna feltétlen volt, hogy ebbe a kérdésbe valóban bele tudott szólni. És itthon is bele tudott szólni. Itthon is voltak fogékony elmék a hatalmi apparátusokban is, imitt-amott, akik tárgyalóképesnek és fontosnak tartották ezt, akik a saját mindennapi munkájukban hasznosítani akarták és tudták is bizonyos mértékig ezeket a javaslatokat, és Európában mindenütt. Na, hát ez volt az az igazán nagy tanácskozás, amely egy kicsit fordított a helyzeten, még a pártértekezlet előtti időszakban.

[00:26:23](#)

Annyiban fordított ugyanis a helyzeten mindenképpen, hogy azt az ellenpropagandát, amit itt a legkülönbözőbb körök részben itthon, részben külföldön próbáltak terjeszteni, próbáltak megrögzíteni a köztudatban, azt ez a tanácskozás sokféleképpen képes volt elhárítani. És ennek az objektivitása, tárgyyszerűsége, higgadtsága azért bizonyos értelemben mintaszerűnek tűnt némely európai országban, nyugat-európai országban is.

[00:26:53](#)

Volt olyan, én magam hallottam, volt olyan tudósítás - itt volt, ismerem is, aki itt volt, egy osztrák tudósító, aki a Szabad Európának Bécsből nyilatkozott az egyik tanácskozás után, és hát az valami olyasmit mondott, hogy jó volna, ha Ausztriában találkozhatna egyszerre ilyen tömeggel, egy ilyen tanácskozás alkalmával, amely képes ennyire fegyelmezetten viselkedni. Ezt mondta arra fel és hozzá is tette, hogy mindezt arról a Magyarországról mondja, azokról a magyarokról mondja, akikről azért nagyjából az a felfogás Ausztriában, hogy hát ezek egy kicsit bizony vad népek, és ezek nemigen tudnak viselkedni, és szinte, mint egy mintául állította. Na, most én nem akarom azt mondani, lehet, hogy ő túlzott.

[00:27:45](#)

Az azonban kétségtelen, hogy ez a fajta fegyelmezettség ment aztán tovább, és hát ez nyilvánult meg a nyilvánosságról szóló vitában is. Ez volt a harmadik nagy témakör, amit napirendre tűztünk, a nyilvánosság, a sajtó és a tájékoztatás kérdése. Ebben az ügyben szintén nyilatkozatot adtunk ki. Együttműködött ebben a kérdésben velünk az úgynevezett Nyilvánosság Klub, a nyilvánosság klubnak a prominens vezetői közül néhányan, jó néhányan, és úgy tűnt, hogy a sajtó meglehetősen nagy örömmel fogadta ezt a vállalkozásunkat, a nyilatkozatunkat is.

[00:28:27](#)

Én még olyan levelet is kaptam az egyik napilap főszerkesztőjétől, amelyben azt írja, hogy minden megállapítással és minden javaslatunkkal egyetért, ők maguk erre törekszenek. A szépséghibája az volt a dolognak, hogy a nyilatkozatot ez a napilap sem közölte természetesen. Na, azért a helyzet ezzel együtt is változott. Tehát az érezhető volt, hogy valamiképpen elmozdul a holtponttól ez a dolog, és akkor jött a pártértekezlet, és hát azt már ismerik, hogy mi történt ott és a pártértekezletet követően ismét ugye, amint tudják, egy kis csend következett, illetve megvolt az erdélyi tüntetés, ahol a Magyar Demokrata Fórum egyik szervezőként volt jelen és vett részt az előkészítő munkálatokban.

[00:29:25](#)

És ez a mostani lakiteleki, a szeptember 3-ai tanácskozás bizonyos értelemben ismét fordulópontot jelent. Fordulópontot annyiban, hogy ez alatt az elmúlt egy esztendő alatt megérlelődött bennünk az a vélemény, az a meggyőződés, hogy nem tudjuk így tovább csinálni a Fórumot, nem lehet. Ebben a sajátos lebegtető stílusban, ami azt jelenti, hogy nem vagyunk szervezet, de nemcsak hogy nem vagyunk szervezet, hanem nem is vagyunk megszervezve. Nem is szervezzük meg magunkat igazán, hanem hát úgy a szokásos tagokat meghívjuk, a szokásos - nem is tagokat, mert hiszen tagság sincs - hanem hát azokat, akik eddig részt vettek, ezeket meghívjuk, aztán ehhez csatlakoznak mások, akkor vagy beférnek a színházba, vagy nem férnek be, aztán elmennek haza, a nyilatkozatot kiadjuk, és ezzel körülbelül lezárul a lehetőségünk.

[00:30:28](#)

Arra, afelé hajtott minket egy jól érezhető, sőt túl erősen érezhető igény is, hogy valamiképpen jobban szervezzük meg magunkat. Az az igény, nevezetesen, hogy egyre több ember közölte is velünk, és valamiképpen éreztük is, hogy valahová tartozni akarnak az emberek. Egyre többen mondták, hogy mi lesz már a Magyar Demokrata Fórummal? Hát miért nincs ennek tagsága? Ők szívesen részt vennének a munkában, az előkészítő munkákban, az utómunkálatokban, az egész szervezésben.

[00:31:06](#)

De hát ez valahogy nem alakult ki, és így hát ők nem akarnak ugyan tolakodni, de hát ezt valahogy meg kellene csinálni. Részben tehát ez volt a lényegi oka. Volt egy praktikus oka is, nagyon nehezen bírtuk mi magunk kilencen, nyolcan-kilencen ennek az egésznek a mozgását, előkészítését és így tovább. Tehát praktikus oka is volt annak, hogy elhatároztuk, hogy most egy olyan, viszonylag szűk körű tanácskozást hozunk létre, hívunk össze Lakiteleken, ahol megbeszelnénk annak a módját, hogy hogyan kellene ennek a mozgalomnak most már valóban mozgalommá változnia, és valamiféle szervezeti formát, szervezeti keretet is öntenie. Na, most szeptember 3-án Lakiteleken végül is minden erőfeszítésünk ellenére nem az a legfeljebb 160 vagy 200 ember jött el megint, amekkora létszámmal egyáltalán mi számolni mertünk egy lakiteleki tanító tanyáján, hanem már több mint 300-án jöttek el, egy sátorba ismét.

[00:32:18](#)

És hát bezúfolódtunk ebbe a sátorba, és felolvastunk, illetve ismertettünk, kézbe adtunk egy tervezetet. Ezzel készültünk erre a tanácskozásra. Ez volt a mi előkészületünk, amely egy alapítólevélből áll és egy alapszabály tervezetből. A lakiteleki tanácskozásnak a lényege voltaképpen az, hogy nyilvánossá tette, és gyakorlatilag bejelentette, hogy szervezetté alakul. Na, most tettük ezt olyan időpontban, amikor - mindannyian tudjuk - elkészült az új egyesülési törvény tervezete.

[00:33:08](#)

Sőt napvilágot is látott, napilapok közreadták. És valószínűleg decemberben tárgyalja az országgyűlés. Mi viszont szeptember 3-án hívtuk össze ezt a tanácskozást. Tehát elébe mentünk úgymond egy készülő törvénynek. Ezt mi tudtuk jól, ezzel együtt vállaltuk ezt. Úgy gondoltuk, hogy itt nem érdemes és nem szabad tovább várni ezzel. Részben a mozgalom jövője érdekében, azon kívül pedig nem árt időnként ennek a társadalomnak, hogyha egy picit elébe megyünk a dolgoknak és egy kis lökést adtunk a folyamatoknak.

[00:33:52](#)

Nem túl nagyot, hogy azért nagyobb baj ne legyen, de akkorát mindenesetre, hogy az egyik lépés után valóban meg tudjuk tenni a másodikat. Tehát ne az előre-hátra táncolás helyzetében maradjon ez a társadalom, hanem valóban próbáljunk olyan ütemben előre haladni, amilyen

ütemet nagyjából - nem biztos, hogy ezt sikerül elérni - de legalább tervben, szándékban olyan ütemet felvenni, ami nagyjából egybeesik a társadalom pillanatnyi igényével. Értve ezen a társadalomnak azt a nagyobb és természetesen józan megfontolásokra is építő rétegét.

[00:34:38](#)

Na, most ez a lakiteleki tanácskozás egész napos tanácskozás volt, és egy nagy meglepetés ért bennünket szombat reggel. Odamentünk Lakitelekre és ott derült ki, hogy jelen van a Magyar Rádió, mégpedig két műsorával. Jelen van az MTI, jelen van a *Népszabadság*, hát nem beszélve a *Magyar Nemzetről*, és így tovább. Hát a nyugati újságírók azok nem okoztak meglepetést, ők valóban jelen voltak a fórumokon mindig. Csakugyan a januári fórumtól kezdve a Reuters hírügynökség tudósítójától kezdve az AFP-ig, a *Die Presse* újságírójától - én nem tudom, meddig - valóban meglehetősen nagy nyugati sajtóérdeklődés nyilvánult meg a Fórum munkája iránt.

[00:35:38](#)

A hazai sajtó mélyen hallgatott és voltak egyébként voltak újságírók, hát a nyilvánosság után különösen, voltak jócskán magyar újságírók, de hát ők ott ugye fejüket lehorgasztva hallgatták a vitát, és azzal távoztak, hogy erről egy sort sem lehet írniuk és tudósítaniuk. Na, most itt gyökeresen megváltozott egy pillanat alatt a helyzet, ami számunkra is nagy meglepetés volt, de még szombat reggel is arra gondoltunk, hogy hát ez egy kis fordulat. Tájékozódniak bizonyára, sőt az egyik újságíró az egyik napilap újságírója úgy mutatkozott be nekem, és kért engedélyt, hogy ott legyen meghívás nélkül, hogy hát ő félig magánemberként van itt, félig a lap képviselőjében.

[00:36:30](#)

Én úgy tettem, hogy én ezt megértem és természetesen mondtam, hogy foglaljon helyet. Az egész helyzet tehát még mindig nem árulta el igazán önmagát. Na, most akkor történt a meglepetés, amikor közölték a rádiósok, hogy hát ők a *168 Óra* számára készítik itt a riportot.

Sőt, amikor Csoóri Sándorral kettőnket megkértek, hogy a másik műsor számára viszont most rögtön a szünetben nyilatkozzunk.

[00:37:00](#)

És akkor történt az igazi meglepetés, és ez ennek a stílusa is azt hiszem meglepő volt és nagyon furcsa és nagyon jó hatást keltett, hogy tudniillik a tanácskozás javában tartott és délután 4 órakor én bementem Lezsák Sanyi szobájába, ahol volt egy rádió. És mondom, a *168 Órába* azért belehallgatok, hogy most valóban mi lesz. Hát ezek ott felvettek egy riportot és jó riportot, mert hallottam, hogy mik vesznek föl és hát most tényleg, bemegy ez adásba, vagy nem megy be?

[00:37:31](#)

Kíváncsi voltam, és valóban, Mester Ákos néhány szóval bevezette és ment a riport. Fölvettük magnetofonra és visszamentünk a sátorba, és a sátorban lejátszottuk ott rögtön a jelenlévőknek, és hát ennek igen jó hatása volt. Óriási ribillió lett ott belőle, ugye hát ez egészen váratlan fejlemény volt mindenki számára. Na, az igazi meglepetés, aztán még ezután jött. Ugye, hogy valóban a napilapok hétfőn egytől egyig tudósítottak a megalakulásról, tanácskozásról és így tovább. Na, most mindezt azért mondtam el, mert a nyilvánosság dolgában ilyen sajátos helyzetben vagyunk. Ehhez hadd mondjak még annyit, hogy - majd aztán rátérek azonnal a lényegre - hogy mit is akarunk igazából. Ehhez még annyit hadd mondjak, hogy azért mennyire ellentmondásos a helyzet.

[00:38:24](#)

Éppen egy nappal ezelőtt történt meg az a furcsa dolog, hogy a rádiótól felhívtak reggel, hogy hát vállalnék-e egy beszélgetést a rádióban egy műsor keretében, másokkal együtt a társadalmi vitákkal kapcsolatos témáról. És én odamentem, mondtam, hogy én máskor nem érek rá, vagy ma délelőtt, vagy akkor nem megy a dolog. Hát akkor ma délelőtt. Na, én odamentem, és hát ott igen zavarodottan és kínos helyzetben fogadott a hölgy, aki ezt a riportot vagy ezt a beszélgetést lefolytatta volna velem. Mondta, hogy hát azt az utasítást kapta, hogy a Magyar Demokrata Fórum neve ebben az interjúban nem hangozhat el.

[00:39:18](#)

Hát én mondtam szegény kislánynak, hogy nézze, hát ne keseredjen el, én most elmegyek haza. Hát az én nevemet én nem óhajtom visszahallani a rádióba, ez engem nem érdekel különösebben. Hát, ha a Magyar Demokrata Fórum nevét nem lehet kiejteni, akkor nincs miről beszélni. És hát egyébként is érthetetlen a dolog, ugye az a rádió, ugyanaz a rádió egyik vezetője, ugyanannak a rádiónak egyik vezetője, egyik főszerkesztője vagy nem tudom, milyen rangú vezetője mondja ezt, amelyik rádió a 168 Órában azt a riportot leadta, amit leadott. És így tovább, tehát itt lehetne folytatni, a *Népszabadsággal* össze lehet vetni ezt a helyzetet, és bármelyik napilappal. Na de hát azért mondtam ezt el - aztán végül készült két interjú is.

[00:40:09](#)

De nem erről a tárgyról. Hanem az egyik a *Hitel* című folyóiratról, illetve a másik viszont direkt nem készült el a Magyar Demokrata Fórumról. Ott már nem más témáról, hanem közvetlen erről, csak azt egy másik munkatárs kérte ott rögtön helyben, és hát majd meglátjuk, hogy adásba megy-e vagy sem. Na, most ezzel azt akartam érzékeltetni, hogy nem olyan egyértelmű a helyzet, semmilyen vonatkozásban, ebben az országban, hogy most akár abba belenyugodhatnánk, hogy van itt egy hatalom, amelyik nem óhajtja tudomásul venni a társadalmi mozgalmakat, mert ez sem igaz. És az sem igaz, hogy van itt egy hatalom, amelyik most tárt karokkal fogadja mindenestül mindazokat a társadalmi autonóm kezdeményezéseket, mozgalmakat, szervezeteket, csoportokat, amelyek itt azért meglehetősen szép számmal szaporodnak mostanában.

[00:41:03](#)

Kényes és ellentmondásos helyzetben vagyunk ebben a tekintetben is. Most én nem beszélnék egyéb ügyekről, amelyek ennél esetleg még sokkal súlyosabbak is. De ebben a vonatkozásban is ilyen kiegyensúlyozatlan, ambivalens, mindenképpen ellentétekkel és ellentmondásokkal terhes korszakot élünk. Eszerint kell nyilvánvalóan a gondolkodásunkat, magatartásunkat, cselekedeteinket igazítani. Ennek tudatában kell kialakítani. Na, most a Magyar Demokrata Fórum alapítólevelében és alapszabályzatában, nagyon röviden elmondanám, hogy mit igyekeztünk mi rögzíteni, lefektetni és elfogadni ott Lakiteleken, vagy megvitatni először természetesen, és aztán elfogadni Lakiteleken.

[00:41:48](#)

Az alapítólevél, az hát nem tudom, hogy látta-e valaki, került-e véletlenül valakinek a kezébe belőle egy példányt, az egy szándékosan eléggé tömörre fogott, viszonylag rövid, hatoldalas dokumentum arról, hogy a Magyar Demokrata Fórum ez után, tehát az egy év munkálkodás után, mint szellemi politikai mozgalom, szervezetté alakul. Hangsúlyozni szeretném ezt a szellemi politikai mozgalmat, azért is, mert mi változatlanul azt mondjuk, hogy nem fogunk tudni, mi legalábbis nem tudunk elképzelni és nem fogunk tudni megcsinálni tisztességes, komoly társadalmi mozgalmat a szellemi erő és a politikai akarat komoly összekapcsolása nélkül. Meggyőződésünk, hogy politikai akarat sokféle van ebben az országban, ebben a pillanatban, szellemi erő is van ebben az országban többféle és több területen megnyilvánuló szellemi erő, de ha ez a kettő nem tud összekapcsolódni egy-egy társadalmi mozgalomban egy-egy szervezett és komoly célkitűzésekkel rendelkező autonóm csoportosulásban, akkor nem megyünk semmire.

[00:43:13](#)

Akkor nem tudjuk megoldani pontosan azt a célunkat, hogy itt egy tisztességes magyar társadalmat tisztességesen meg tudjunk végre szervezni. Nekünk az a véleményünk, és ezt több ízben el is mondtuk Lakiteleken, az első lakiteleki tanácskozáson ez is hangsúlyosan szóba került, hogy például a lengyel társadalommal összevetve, amely csakugyan nagyon rossz állapotban van - ezt mindannyian tudjuk, ezt nem kell ecsetelni - a magyar társadalom ott van hátrányban éppen, hogy amíg a lengyel társadalom a legnagyobb nyomorúsága közepette is hagyományosan szervezett társadalom, mert hatalmas szervező erők élnek ebben a társadalomban.

[00:43:59](#)

Hát gondolok itt ugye a hivatalos hatalomtól, a párttól a szolidaritásig és főképpen a katolikus, római katolikus egyházig, több olyan erőre, amely képes egy társadalmat valamiképpen megszervezni. Ebben nyilván a legnagyobb erő a római katolikus egyház, amely mindig is hatalmas jelentőségű, társadalomszervező, társadalmat összefogó, társadalmat megmozdítani vagy lecsendesíteni képes erő volt Lengyelországban. És hát nem beszélve erről a viszonylag új, hát ugye ma már nem új, de viszonylag mégis történelmileg új képződményről, ami a

szolidaritás volt és van és még ma is létező erő, amely szintén a szolidaritás centrumában lévő, hogy mondjam, hangadásra képes központban lévő erők jóvoltából ez a társadalom vagy a társadalomnak az a része, amely ide csatlakozik, ide kötődik ma is szervezettnek mondható.

[00:45:05](#)

Magyarország ebből a szempontból merőben más helyzetben van. Ennek az országnak, Magyarországnak a társadalma atomjaira hullott az elmúlt 40 év alatt. Teljesen szervezetlen. Az autonóm erői egyáltalán nem tudtak nem, hogy megnyilvánulni, hanem nem tudtak összeállni még viszonylag kisebb körökben sem, nemhogy nagyobb, igazán politikai erőt vagy gondolati erőt képviselő nagyobb egységekbe. Szervezetlen, egészen odáig, hogy szervezetlen az egész szellemi élete **[hang kimaradás]**

[00:45:42](#)

[felvétel folytatódik] és az egyik legfontosabb, hogy tudniillik a társadalomnak ezt a fajta önszerveződését Magyarországon el kell indítani, folytatni kell, és valahogyan ki kell izzadni egy jobban szervezett, összefogottabb, tudatosabb, öntudatosabb magyar társadalmat. Ez nemzeti létkérdés is. És ez ebben a pillanatban gyakorlati politikai kérdés is ebben az országban. Tudniillik ha ez nem jön létre, akkor mi marad? Akkor vagy marad egy diktatórikus monolitikus irányítási rendszer és vele ugyanaz a nyomorúság folytatódik, ami eddig volt, vagy az anarchia, a meggondolatlan, az indulatok által, csupán indulatok által vezérelt valamiféle szembenállás a fennálló hatalommal, de program nélkül, öntudatlanul és tulajdonképpen csak a keserves helyzetünk indulataiból, ösztöneiből vezérelve.

[00:46:46](#)

Na, most ezt próbáltuk kifejezni ebben a mondatban, hogy szellemi politikai mozgalom. Független szellemi politikai mozgalom - itt a független szó is hangsúllyal, valóban függetlennek tartjuk és függetlennek tudjuk magunkat és így is akarunk maradni. Ezt azért is mondom, mert nagyon sokan feltették a kérdést nekünk, hogy igaz-e az, hogy hát most ebben a minőségben csatlakozni akarunk a Hazafias Népfronthoz?

[00:47:18](#)

Nem, nem akarok csatlakozni senkihez, mint ahogy amikor feltették nekünk a kérdést, hogy csatlakozunk-e a Szabad Kezdeményezések Hálózatához, akkor közöltük a Hálózat képviselőivel, hogy eszünk ágában sincs csatlakozni. Függetlenek akarunk maradni ilyen értelemben is. Mint ahogy függetlenek akarunk maradni abban az értelemben is, hogy elutasítjuk, és nem fogadjuk el, ha ránk akarják erőltetni, akkor sem.

[00:47:45](#)

Sem a kormánypártiság, sem az ellenzékiiség címkét. Nem az a tétel nálunk, hogy kormánypártiak vagyunk-e általában vagy ellenzékiek vagyunk-e általában. Az igazi tétel az,

hogy szeretnénk, képességeink szerint persze, állást foglalni minden a magyarságot érintő létkérdésben, és hogy egy kormánynak ellenzéke vagyunk-e, vagy adott esetben együttműködő partnere vagyunk-e, azt az dönti el, hogy a kormányzat abban a kérdésben miként foglal állást és mit tesz.

[00:48:22](#)

Ellenzéke is lehetünk egy kérdésben és együttműködő társai is lehetünk egy másik kérdésben. Szeretnék arról is néhány szót szólni – gondolom, ha lesz kérdés, akkor ez úgyis fel fog merülni - ettől még felmerülhet nyugodtan, de én elébe megyek, mert ez nagyon erősen él a köztudatban. Hogy tehát akkor, ha ez szervezett mozgalom, társadalmi mozgalom független, akkor hát nem arról van-e szó, hogy itt most egy párt alakult?

[00:48:59](#)

Ezt mi úgy fogalmaztuk az alapítólevélben, hogy bár egyetértünk, bár az a vélemény, hogy a többpártrendszer a demokratizálás körülményei között szükséges és elkerülhetetlen, de a jelen helyzetben mi nem akarunk pártot alapítani és nem akarunk párttá szerveződni. Ezt így rögzítettük az alapítólevélben, és azért tettük ezt, hogy minden félreértést eloszlassuk ebben az ügyben. És valóban nyíltan tudjunk beszélni erről a kérdésről.

[00:49:41](#)

És akkor erről még egy pár szót. Az valamennyiünk meggyőződése, hogy az egypártrendszer azt bizonyítja - egyébként ehhez nem kellett különösebben nagy történelmi bizonyíték, főképpen nem a jelenkor történelmi bizonyítékai, ezt az egész magyar történelem és az egész európai történelem bizonyítja, egy pártrendszer ez, hogy mondjam, logikailag sem tartható valami.

[00:50:16](#)

Tehát minden történelmi tapasztalat nélkül is, pusztán logikával megközelítve is azt lehet mondani, hogy ez nem normális dolog. Mert az lehet, el lehet képzelni olyan helyzetet egy társadalomban, hogy nincs párt. Bár a történelem azt bizonyítja, hogy azok a társadalmak, ahol pártok nem alakultak ki, a pártosodásnak valamiféle formáit mindig kialakították szükségképpen. Mert ilyen az ember természete, mert ilyen az életünk, és ilyen a történelem természete.

[00:50:49](#)

De az nem képzelhető el tartósan, hogy egy párt megoldja egy ország valamennyi gondját, uralkodik egy országban, és mint kisebbség - mert szükségképpen kisebbség, hiszen hogyha a tíz és félmillió magyarból tízmillió párttag lenne, akkor egyszerűen értelmét vesztené egyáltalán az a szó, hogy párt. Ugye hát most van, azt hiszem, nyolcszázezer tagja a pártnak, ez a nyolcszázezer tag mindenképpen kisebbség. Ez nyilvánvaló, egyszerű számtani művelet, igen

egyszerű számtani művelet kérdése. Na, most ez természetesen történelmileg is igazolódott, tehát az elmúlt 40 év is azt igazolta, hogy nem tudja megoldani az ország irányítását egy párt egymaga.

[00:51:36](#)

Na, ehhez majdhogynem ugye azt kell most hozzátennem, hogy most megpróbálom elmondani az ellenkezőjét annak, amit eddig mondtam. Vagyis megpróbálom igazolni, hogy akkor miért nem akarunk mi párttá lenni, mondjuk. Éppen mi. Hát éppen mi azért nem akarunk párttá lenni, mert az a véleményünk erről, hogy bár amit elmondtam, azt vallom és hiszem, hogy így van, de azt is tudom, hogy egy ország, amelyik 1948-49 óta ebben az egypártrendszeres, illetve gyakorlatilag az önszerveződés lehetőségét kizáró társadalomban nőtt fel, alakult ki és élt benne, ez a társadalom igazi többpártrendszert nem tud kiépíteni magából, csak akkor, hogyha annyi időt hagy magának, hogy szervesen tudjon kinyílni a társadalomból, az a párt, aminek ki kell nőnie.

[00:52:51](#)

Most ebben a pillanatban nekem is, és én azt hiszem a társaimnak is az a meggyőződésünk, hogy bármennyire felgyorsult ugyan az idő az elmúlt egy év során különösen, ez a társadalom még nem érlel-, az igény megvan erre, de nem érlelte meg igazán belülről a többpártrendszer lehetőségét. Tehát nem tud mondani. Nagyjából ki tudja mondani azt, hogy mit nem kíván.

[00:53:21](#)

Azt, hogy mit nem kíván a magyar nemzet, hogy mit kíván a magyar nemzet, azt csak nagyon nagy általánosságokban tudja egyelőre kimondani, mert belül nem érlelődött meg minden komoly politikai nézetkülönbség az országban ahhoz. Nem ment végbe a politikai tagoltságnak belül sem az a folyamata, amelyik igazi komoly pártokban tudnak, mint politikai realitás megjelenni ebben a pillanatban. Tudniillik, gondolják meg, hogy azt nagyon könnyű lenne gondolatilag végigjátszani, hogy az 1945 és '49 közötti korszak sajnos nagyon rövid korszak. Pártrendszeré.

[00:54:03](#)

Ismételjük meg mondjuk, 1989-ben. Hát mit tudunk abból, a szónak a teljes értelmében átvenni? Egy dolgot feltétlen. A hatalommegosztás tényét, a társadalom önszerveződésének az igényét, a demokratikus intézményrendszer politikai intézményrendszer kiépítésének az igényét és tényét, de azt, hogy Magyarországon ma milyen pártokat lehetne nem mesterségesen létrehozni - mert azt lehet, de abból semmi nem jön ki - hanem lehetne elképzelni úgy, hogy azok belülről pattannak ki valóban és egy több nagy közösség belső igényéből fakadnak, akkor nagyon nehéz pillanatnyilag választ adni. Mert kétségtelen az, hogy a Kisgazda Pártnak, bár a jellege gyűjtőpárt volt, de azért az alapját valami olyasmi képezte, ami a mai társadalomból ilyenformán mindenképpen hiányzik, a Nemzeti Parasztpártnak hasonlóképpen, a Szociáldemokrata Párt az, amelynek hát ma is ugye komoly európai hagyományokra épülő

jelene van ugyan, és a Kommunista Párt még, amelynek más értelemben szintén nagy európai kapcsolatrendszere van, és jelenléte van az életünkben, Európában.

[00:55:34](#)

De ha arra gondolok, hogy miféle ideológiák, ízlések ütköznek és jelennek meg valamiképpen például a Magyar Demokrata Fórum tanácskozásain, akkor itt egy egészen más képlet bontakozik ki előttem, és akkor nem tudom ebbe a pártstruktúrába beleszorítani semmiképpen sem a mai igényeket. A Magyar Demokrata Fórum egyébként önmagában nem is lenne alkalmas arra, hogy párttá váljék, hiszen ahhoz azért túlságosan széles a skála. Szándékosan az.

[00:56:12](#)

A kommunista párttagtól a református vagy a római katolikus egyházhoz közelálló, vagy azzal szorosan világiként együttműködő emberen át, mondjuk a radikális ellenzék képviselőiig rendkívül széles a skála politikai nézetben, ízlésben, világnézetben, politikai magatartást dolgában és annak megítélésében. Tehát a Magyar Demokrata Fórum ebben a formájában egyébként nem is lehetne, nem is léphetne fel pártként, mert a pártszerveződésnek akkor egy sokkal szigorúbb szelekcióját kellene végbe vinni. Akkor már nem lehetne elképzelni azt, hogy én ugyanazokkal az emberekkel vagyok egy teremben, akikkel most, azok egy részével már nem lehetnék egy pártban, mert akkora a különbség köztünk nézeteiket tekintve és így tovább. Tehát a Magyar Demokrata Fórum ezért sem lehet ilyen formájában párt.

[00:57:10](#)

Tehát mi úgy gondoltuk, hogy mozgalom kell ennek az országnak ebben a pillanatban és nem párt. Vagyis olyan, széles merítési mozgalom, amely képes magába foglalni is és képes magából kiizzadni is mindazokat a gondolatokat, amelyek külön-külön léteznek a társadalomban, amelyek ütközhetnek is egymással, de össze is állhatnak valamiféle néhány alapelvvel egységes gondolattá és megérlelhetnek lassan egy komoly társadalmi önszerveződési folyamatot. Ez a magyarázatunk arra, hogy hogy gondolkodunk mi általában a többpártrendszerről és miért gondolkodunk mi arról, hogy mi magunk, és a Magyar Demokrata Fórum nem kíván párt lenni, és egyelőre legalábbis a belátható jövőben. Hát a belátható jövő az nem túl távoli, mert ebben a pillanatban nem vagyunk abban a helyzetben, hogy olyan nagyon messzire lássunk.

[00:58:11](#)

De a számunkra belátható jövőben nem is akarunk párttá válni. Na, hát körülbelül ezeket szerettem volna elmondani. Ami a főbb céljainkat illeti, azt én gyorsan fel tudom maguknak sorolni. Hat tömör, nagyon röviden megfogalmazott, tömören megfogalmazott pontban foglaltuk össze az alapítólevél végén, amely úgy kezdődik, hogy ez tulajdonképpen program is, követelés is, egy kicsit átfogó társadalmi cél is.

[00:58:45](#)

Az 1. pont az valahogy úgy szól, hogy a nép maga választhassa meg a vezetőit és a vezető testületét. A 2. az úgy, hogy a parlament legyen valóban parlament, legyen valóban a néphatalom vagy a népképviselő és az államhatalom legfelsőbb szerve. A 3. a gazdaságról szólva egyszerűen csak annyi, hogy az államosított gazdaságot társadalmasítani kell. Aztán azt rögzítettük egy pontban, hogy meg kell szüntetni a kontraszelekciót, amelyről mi úgy gondolkodunk, hogy ennek a társadalomnak a legsúlyosabb, talán legsúlyosabb betegsége. És törvényszerűen kialakult betegsége és utat kell nyitni a tehetségnek, a demokratikus nemzeti szellemnek, a politika, a közélet, a kultúra minden területén.

[00:59:53](#)

És a külpolitikában azt, hogy a nemzeti érdekek képviselőt a külpolitikában és a külgazdaságban minden más érdek fölé és elé kell helyezni. Magyarán ehhez annyit hadd mondjak – van itt, él itt ma bizonyos körökben is elég sokféle emberben egy félreértés. Európában csakugyan végbemegy egyfajta internacionalizálódás. Ez nagyon jól érezhető részben a kormányok kapcsolatában, a nyugat-európai kormányok kapcsolatában, részben a pártok kapcsolatában, amint a pártok átnőnek a nemzeti kereteken. Így például a zöldek mozgalmában, de a kereszténydemokrata pártok kapcsolataiban, a szociáldemokrata pártok kapcsolataiban, és így tovább. Valóban folyik egy ilyenfajta internacionalizálódás Európában. Azt azonban ne higgyük egy percre sem, hogy ezzel együtt nincs egy rendkívül kemény nemzeti érdekérvényesítő törekvés és nemzeti érdekérvényesítés Európa bármelyik táján.

[01:01:03](#)

Ez vonatkozik éppúgy a franciákra, mint a németekre vagy az angolokra, mint az osztrákokra, és így tovább. Egy korábban internacionalista jelszó alatt végbement önámítás után most ne kezdjük el ámítani magunkat azzal, hogy most majd valamilyen absztrakt európaiság jegyében le kell mondani a nemzeti érdek képviselőtéről. Nem lehet lemondani, ha ép tudatú és ép lelkű egy nemzet és annak a kormányzata, akkor erről nem mondhat le a jelenlegi helyzetben. Egyszerűen azért, mert nemzetekbe szerveződve él az emberiség. Itt Európában tradicionálisan abban él és ma is igen erőteljesen abban él. Nemcsak Románia él abban, és nem csak Bulgária él abban, és nem csak Jugoszláviában probléma és nem csak Csehszlovákiában, hanem így van ez Nyugat-Európában is.

[01:02:06](#)

Aki egy kicsit is ismeri, az nagyon jól tudja, hogy ez az érdekérvényesítés rendkívül keményen megy, a minden nemzetközi és nemzetek fölötti szerveződés talán nem is ellenére, de közepette. Tehát nincs semmiféle felmentése a magyar politikának, az ország vezetésének, hogyha ezt a nemzeti érdeket akár kelet felé, akár nyugat felé, észak vagy dél felé nem képviseli, és nem ezt helyezi az előtérbe bármely kérdésben. Na, hát körülbelül ezeket a pontokat rögzítettük mi, mint általános társadalompolitikai célokat, elsőrendű célokat az alapítólevelében.

[01:02:45](#)

Az alapszabályról annyit hadd mondjak el, hogy ez egy ideiglenes alapszabály és ideiglenesnek tekintjük az egész helyzetet. Mi, mint ahogy az elején mondtam vagy korábban mondtam, úgy alakultunk meg szeptember 3-án, hogy legalitásra törekszünk, de a legalitásnak egyelőre a törvényekben adott feltételei, annak a fajta legalitásnak, a szó szoros értelmében a törvényhez kötött legalitásnak a feltételei nincsenek meg, csak készülöben vannak, reméljük.

[01:03:19](#)

Na, most ezért mi ideiglenesnek tekintjük azt a helyzetet, ami itt kialakult és abban határoztuk meg a továbblépés programját, már a szervezeti értelemben, hogy amint megtörténhet a mozgalom bejegyeztetése és amint a mozgalom taglétszáma tízezerre nő, eléri a tízezret, akkor össze kell hívnunk ennek a mozgalomnak az első kongresszusát és véget kell vetni ennek az állapotnak, ennek az ideiglenes állapotnak. A jelenlegi elnökség lemond és a demokratikus eljárások szabályai szerint a tagság megválasztja vezetőit, vezető testületeit és megalkotja a maga végleges vagy véglegesnek tekinthető alapszabályát.

[01:04:10](#)

Tehát körülbelül ez a szervezeti értelemben vett program. Ezt azt hiszem, hogy végre is tudjuk hajtani, ha ilyen ütemben mennek a jelentkezések, ahogy ez most áll, vagy, ahogy ezt most sejtjük, bocsánat, mert pontos adatot erről nem tudunk még, ahogy ezt most mi látjuk, érzékeljük, sejtjük akkor ez a tízezres taglétszám, ez valószínűleg nagyon hamar összejön, és ebben az esetben egy olyan mozgalom jöhet létre most már, amely részben legális, részben valóban bizonyos tömegeket is fel tud mutatni a szellemi erő mellett.

[01:04:45](#)

Hát kérem, én bevezetőül ennyit akartam mondani. Túlléptem azon az időn, amit én magam is ígértem. Tehát én is azok közé a locsogók közé tartozok, akikről már beszéltem a Fórum kapcsán. Elnézést kérek ezért, de úgy gondoltam jobb, hogyha én előbb elmondok néhány dolgot, talán néhány kérdésre már választ adhattam így, de szívesen válaszolok minden kérdésre, amit feltesznek. Tessék. Igyekszem majd figyelni azért, amennyire tudok innen, hogy a jelentkezéseket-, igen? Ja, ön volt előbb? Tessék.

[01:05:40](#)

Kérdő 1: Gondolom, ez nagyon sokakat érdekel, mi is ez a pártszerűség vagy a kvázi pártág, amiről itt szó volt. Azt szeretném megkérdezni, mert bennem azért mégiscsak olyan képzetek élnek, hogy ez valami hasonló, bár valószínűleg azért, merthogy nem volt eddig más párt és nem tudom, hogy milyen kell, legyen egy párt, mert még nem éltem olyan korban, amikor pártok voltak ezen kívül, a mostanin kívül.

[01:06:05](#)

Azt szeretném megtudni, hogy az hogy a választásokon részt kívánnak venni és remélem, hogy ez sikerülni is fog, ez nem jelenti-e azt, hogy efelé törekednek, és hogyha belátható időn belül nem is kívánnak párttá alakulni, mégis mik azok a lépcsőfokok vagy mik azok a mechanizmusok, amelyek ön szerint a párttá válást vagy a különféle pártok kikristályosodásának a pontjai lehetnek? És elképzelhető-e az, hogyha önök így pártként nem fognak funkcionálni, hogy ebből a mozgalmából, mondjuk, legyen most ez a neve, különféle pártok, és azok vajon milyen félék lehetnek, hogyha kikristályosodhatnak?

[01:06:49](#)

Bíró Zoltán: Hát elég sokat kérdezett hirtelen. Na, most mondják, miben tudunk megegyezni? Abban-e, hogy én azonnal válaszolok a kérdésekre? Igen? Jó. Ezért kérdeztem, hogy mi legyen a módszer, mert gondolom, hogy lesz egymáshoz kapcsolódó több kérdés. Na, akkor, ha ehhez kapcsolódik, tegyék fel, jó, a kérdéseket, és akkor megpróbálok eszerint válaszolni. Jó, tehát akkor maga és utána maga, jó? Egy darab papír nincs itt kéznél véletlenül, mert... Adjon már egyet, legyen szíves, nincs nálam. Hát ilyen készületlenül jöttem.

[01:07:36](#)

Kérdező 2: Ha jól értettem, akkor az ellenzékiiség címkét azért utasítja el a Magyar Demokrata Fórum, mert, hogy mindig az adott esetben, adott konkrét kérdéssel kapcsolatban dől el az, hogy ő kormánypárti-e, együtt akar-e működni a kormánnyal vagy sem. Arra lennék kíváncsi, hogy az adott kérdések nincsenek-e még felsorolva? Mert akkor vagy a Demokrata Fórumnak vagy a kormánynak, vagy inkább a kettő közül legalább az egyiknek nincs programja.

[01:08:05](#)

Mert hogyha mind a kettőnek lenne programja, akkor ezt a kérdést el lehetne dönteni, itt vannak az adott kérdések, és egyeznek-e az arra adott válaszok, vagy sem. Szóval nem tudom, hogy nem-e egy ilyen taktikai malőrrel van szó, hogy nem vállaljuk ezt az ellenzékiiséget. Először az volt az értelmezési nehézségem ezzel az alapító okmánnyal kapcsolatban, hogy először azt gondoltam, centrista akar lenni a Demokrata Fórum, de aztán rájöttem, hogy ez nem is lehet, hiszen nincs is baloldal(?).

[01:08:36](#)

Bíró Zoltán: Hogy megpróbáljak válaszolni, mert túl sok kérdés gyűlt itt végül is össze, bármennyire összefüggnek is, ezek azért részben különállóak. Hát ugye először is arra a kérdésre, hogy milyen pártok egyáltalán. Elmondta ön, az első kérdező hogy úgy ítéli, hogy ez mégiscsak valamiféle pártszerű dolog, pártszerű kezdemény vagy egy pártnak vagy több pártnak a csírája talán. Na, hát ezzel az utóbbival, hogyha így érti, akkor ezzel az utóbbival annyiban feltétlenül egyetértek, hogy természetesen a Magyar Demokrata Fórum mai állapota

magában hordhatja és hordja is, azt hiszem, több pártnak a csíráját. Egy pártért biztos, hogy nem.

[01:09:29](#)

Mert ahhoz nagyon heterogén. Még egyszer mondom, több párt csíráját esetleg. De az is igaz, hogy ezt magában hordja néhány más autonóm kezdeményezés is. Valószínű, hogy például a Hálózat is. Na de hát itt a kérdés, és mindjárt erre térek rá, hogy én magával vitatkozom. Tudniillik én azt nem állítottam, sőt azt hangsúlyoztam, hogy az igény megérett az országban erre. És ez nekem meggyőződésem, hogy valóban megérett. Éretlennek annyiban tartom a magyar társadalmat erre, hogy azért az nem csak abból fakad, hogy az alkotmány ma tiltja vagy az alkotmány szellemében ma nem lehet többpártrendszer létrehozni, nemcsak ebből fakad az, hogy nem pártként és pártszerveződésként jelentkezett eddig egyik autonóm mozgalom sem.

[01:10:25](#)

Tudniillik, ha én a Hálózatot nézem példának, amelyiknek a léte valóban a legmesszebbre nyúlik vissza, akkor én erre azt mondhatom, hogy a Hálózatban, az én meggyőződésem szerint - lehet, hogy ők ezt nem vállalnák, ezt én mondom, az én gondolatom róluk - abban benne rejlik, mondjuk egy polgári radikálisféle pártnak a magja.

[01:10:52](#)

Mondjuk. Hát ezt kínomban találom ki, nem tudom, milyen pártnak lehetne ma nevezni őket. De mondjuk, nagyjából ebben a hagyománykörben gondolkodnak azért ők. Egy kis bolsevik színezettel, talán. Ezt én nem rossz-, bocsánat, nehogy félreértsék. Nagy szégyen lenne részemről, hogyha a Hálózatiak távollétében, mint pejoratív értelemben mondanám ezt. Úgy értettem a bolsevik színezetet, hogy a mentalitásukban valóban van egy másfajta elem is túl azon, amit a polgári radikalizmusról úgy általában, legalábbis annak a magyar hagyományairól, úgy általában tudunk. Csak ennyiben értettem. Hogy ők ezt akármelyik tételmet vállalják vagy nem, az az ő dolguk, ezt én nem tudom megítélni.

[01:11:32](#)

De feltételezem tehát, hogy benne van egy pártnak a lehetősége. De vajon a Hálózat szervezői – mert hát a Hálózat az egy kicsit bonyolult dolog, ezt maga is mondta ugye, hogy abba mit tudom én hányféle csoport meg legkülönbözőbb egyének, személyiségek vannak benne - de mondjuk a Hálózat vezetői az úgynevezett keménymagot tekintve, amelyik a beszélőt is irányítja voltaképpen, akiket én radikális ellenzéknek nevezek, ez a keménymag ez vajon miért nem lépett fel akkor pártként? Csupán taktikából, úgy gondolja? Én nem hiszem.

[01:12:12](#)

Tudniillik, ezek az emberek akkor is szamizdatot csináltak, amikor más még borzongva se gondolt a szamizdatra. Már a maga személyét illetően. Ezek az emberek illegális nyomdában nyomták a kiadványaikat és nyomják hosszú idő óta. Ezek az emberek egy percre sem titkolták, sőt ők maguk, nem én mondom róluk, hogy ellenzék, ők mondják magukról azt, hogy ők ennek a pártnak és ennek a kormánynak az ellenzéke. Ezt ők nyíltan vállalták és nem ma, hanem vállalták tíz évvel vagy öt évvel ezelőtt, mit tudom én, hány évvel ezelőtt. Na, most akkor vajon miért nem léptek ők fel pártként? Nyilván nem a taktikai érzék működött itt, mert akkor nem vállalták volna az illegális nyomdát, a szamizdatokat és sok minden egyebet. És akkor valahogy másképpen taktikáznak volna. Arról van szó, hogy nem tudnak fellépni pártként. Nekem ez a meggyőződése. Tudniillik, próbáljon meg Kis János vagy Haraszti Miklós ma Magyarországon pártot szervezni.

[01:13:12](#)

Annak nemcsak az a feltétele, hogy leültem az íróasztalhoz és leírtam egy programot, mert ilyet a Magyar Demokrata Fórum is tud írni, meg a Hálózat is, meg a Fidesz is, meg a párt is, a Kommunista Párt is. Íróasztalnál programot gyártani ma a legegyszerűbb dolog. Mindenki tud, mert le lehet írni azt, hogy demokráciát akarok, hozzá lehet tenni szakértők közreműködésével, hogy ez hogy épüljön fel, milyen intézményrendszert kérek, bele lehet írni, hogy sajtószabadságot kérek, hogy működjön a nyilvánosság, milyen legyen annak a szerkezete, ma ezt mindenki meg tudja csinálni.

[01:13:44](#)

Nem ez a kérdés. Az a kérdés, hogy képes-e politikai erőt összpontosítani. És ezt, mint pártot megjeleníteni az ország színe előtt és legalizálni nemcsak az alkotmány értelmében, hanem a lelkekben, az agyakban is, az egész társadalomban. Erre képtelen ma mindegyik mozgalom. Ez a Fideszre éppúgy vonatkozik természetesen vagy még inkább. De legalább annyira. Ugye a Fideszről, hát én a Fideszt valamennyire ismerem. Nem mindenkit ismerek a szóvivői közül például, de hát azért úgy többé-kevésbé ismerem őket. Meg van valami képem a Fideszről.

[01:14:20](#)

Az nekem meggyőződése, hogy a Fidesz teljesen alkalmatlan arra, hogy ma pártot alapítson. Először is alkalmatlan belül, a saját belső helyzete miatt alkalmatlan. A Fideszben csoportok vannak. Igen kemény ellentétek vannak, ahogy én tudom ezt a dolgot. Na, most ha ezeken az ellentéteken úrrá tudnak lenni, mondjuk, mert ez lehet, persze. Ellentétek végül is minden párton belül is vannak, de ha ezen úrrá tudnának lenni, akkor is mivel lépnek ki a társadalom elé? Ki lépne ki a társ-, Orbán lehet, hogy azt hiszi, hogyha ő bátor lett volna, akkor pártot alapított volna, szerintem téved. Ő, akármilyen bátor lett volna, nem alakított volna pártot Magyarországon, mert nem tudott volna.

[01:15:00](#)

Mert egyelőre a Fidesz sincs abban a helyzetben, messzemenően nincs, hogy ő a társadalom elé tudjon lépni egy pártprogramban, még ha az a program önmagában jó is, És mondjuk, jól van megfogalmazva. Én ismerem egyébként a Fidesz programját, elhozták nekem, elolvastam, ez egy huszonöt oldalas dolgozat, amiben kitűnő elemek vannak, csakugyan nagyon sok lényeges kérdést érintenek. Én szerintem túl sok lényeges kérdést érintenek, gyakorlatilag minden kérdésre megpróbálnak valamiféle választ adni, ami tisztességes törekvés, nem a programmal van itt a baj.

[01:15:34](#)

Azon lehet vitatkozni, a részletein, hogy hol jó, hol nem jó, miben jó, miben nem jó, de nem a program a kérdés. Az a kérdés, hogy hogy tud pártot csinálni. Nem fog tudni pártot csinálni ebben a pillanatban. Lehet, hogy holnap igen, majd erre még vissza kell ténnem a kérdésekre, hogy mit gondolok én arról, hogy mikor lesz itt többpártrendszer.

[01:15:55](#)

Na, most hát, ami a Szárszói Frontot illeti, a Szárszói Front lakiteleken a Szárszói Front képviselőjében ugye felolvasták ott a programjukat. Na, most ez megint olyan dolog, ez jellegzetesen az a helyzet, hogy ketten-hárman összedugták a fejüket, gondolom, mert hát ez másképp nem nagyon történhetett és írtak egy programot. Ezt esetleg meg is vitatták többen, hogy, na de mindegy, de hát mondjuk úgy született, hogy-.

[01:16:21](#)

Beszélő 2(?): Hatszáz [...]

[01:16:22](#)

Bíró Zoltán: Na, de hatszázan nem írnak programot, ez kizárt dolog. Ezt higgye el nekem, illet még a világtörténelem nem csinált, hogy hatszázan programot írnak. Mindig két-három ember írja, vagy egy, adott esetben. A többi az legfeljebb egyetért vele és adja hozzá az egyéb muníciókat. De itt a lényeg nem az persze, nem azt akartam ezzel mondani, hogy hányan írták, nem ez a lényeg soha, hanem az, hogy hogy fölolvasták lakiteleken ezt a programot, ezt mindenki tudomásul vette. Hozzáadték azt is, hogy ők a Magyar Demokrata Fórum keretében is el tudják képzelni a működésüket, közel állnak a Magyar Demokrata Fórumhoz és így tovább.

[01:17:00](#)

Ez mind rendben van és ezek mind nagyon jó dolgok, de hát az elképzelhetetlen, hogy mondjuk, ők Lakitelekről elmennek, összehívnak egy tanácskozást valahol, bejelentik, hogy ők most párttá szerveződnek, itt a programunk is, készen van, és akkor abból valóban párt lesz. Nem lesz belőle párt.

[01:17:19](#)

Nem lesz belőle párt, mert nincs erő hozzá. Ott sincs. Bilecz Endre nem fog Magyarországon pártot csinálni, higgye el. Kizárt dolog. Gondolja végig. Nem azért, mert Bilecz Endre képességei ilyenek vagy olyanok, hanem azért, mert nem állhat oda az Országház elé és nem hirdetheti ki, hogy most itt a Szárszói Front címen meg fogjuk alakítani a, nem tudom, mondjuk Szárszói Pártot, mert ez is elképzelhető. Mert hiába szép a program, meg a gondolat magja szép és hiába hivatkozik arra a történeti tényre, amit Szárszó jelent, nem fogja tudni az országot megmozdítani.

[01:17:57](#)

Itt ez a nagy kérdés. Tehát azt hiszem érthető, hogy mit akarok mondani. Ezt értettem azon, hogy belül a társadalomban és mi egyénileg is belül, nem vagyunk eléggé érettek ahhoz, hogy itt el tudjunk kezdeni egy valóban történelmi perspektívával rendelkező többpártrendszerrel ebben a pillanatban. Lehet, hogy holnap igen. Lehet, hogy holnap nem az lesz a kérdés, mondjuk egy hét múlva, hogy ne a holnapi napot mondjam, nem az lesz a kérdés, hogy tudunk-e vagy sem, hogy van-e erőnk vagy sem, hanem egyszerűen kikényszeríti az élet. Legyünk ennyire katalisták vagy nevezzük ezt akárminek, hogy a történelem ki szokta dolgozni ezeket a helyzetet.

[01:18:45](#)

És ezt mindig is kidolgozta. Gondoljanak arra, hogy a Határozati Párt és a Felirati Párt, az hogy alakult ki a 19. században. Hát az nem úgy alakult ki, hogy élére állt egy derék ember, pedig igazán nagy személyiség volt Deák Ferenc, nem akármilyen. Ma én a sorainkban nem sok Deák Ferencet vélek felfedezni. De akkor sem így születtek a pártok. Hanem úgy születtek a pártok, hogy az élet kikényszerítette és először a feladat jött. Meg kellett oldani egy leckét. És erre a leckére a népesség egyik fele azt mondta, hogy én feliratot fogok írni és nem hóbörgött, a másik meg azt mondta, hogy én pedig hóbörögni fogok, és én határozatot fogok küldeni.

[01:19:22](#)

Népesség egyik fele azt mondta, hogy én feliratot fogok írni és nem hóbörgött. A másik meg azt mondta, hogy én pedig hóbörögni fogok, és én határozatot fogok küldeni. És alakult Felirati Párt és Határozati Párt. A történelem helyzeteket teremt a számunkra. A kérdés csak az, hogy mi képesek vagyunk-e egy kicsit előre menni, elébe menni, föl tudunk-e készülni a helyzetek fogadására, és amikor a pillanat megérett, akkor mit tudunk csinálni? Akkor cselekvő képesek vagyunk-e vagy sem.

[01:19:50](#)

Tehát én úgy gondolom, az egész pártszerveződést nagyon komolyan gondolom és nem taktikai szempontból. Az én számomra. Remélem, sikerül erről meggyőzni magukat. Hogy nem az a kérdés ebben a pillanatban, hogy ki akar Magyarországon pártot szervezni, és ki nem. Tudom,

hogyan valaki akar. Nagyon jól tudom. Van. Annak is kész egy programja. És nagyon hangzatos és nevet is adott ennek az elképzelhető pártnak. Nem fogja tudni megcsinálni.

[01:20:18](#)

Annyira nem, hogy még meg is mondtuk neki, hogy hagyja abba gyorsan, mert csőd lesz.

[01:20:22](#)

Kérdő 2: Pártot nem fog tudni csinálni vagy azt nem fogja tudni elérni, hogy annak mindjárt körülbelül tízezres taglétszáma legyen? Mert viszont a történelemben a pártok azért nem mindjárt úgy rajtoltak, hogy azonnal föltudtak volna ahhoz megfelelő politikai erőt sorakoztatni.

[01:20:35](#)

Bíró Zoltán: Tudja mi lett a vége? Igaza van, nem mindig így indultak. Tudja mi lett a vége? Bajcsy-Zsilinszky Nemzeti Radikális Pártjának tudja mi lett a vége? Úgy pofozták szét pillanatok alatt olyan embernek a pártját, aki államférfiúi képességekkel rendelkezett és párbajképes volt, aki kitűnő programot adott elvben, és ezt valóban elő is készítette szellemileg. Szétpofozták egy pillanat alatt. Nem volt erő benne. Egy olyan gondolatban, ami akkor egyébként a maga idejében –én ezt egyszer le is írtam egy dolgozatban - szerintem az egyetlen komoly szervező erő lehetett volna elveken és politikai programban, az országban, de az országban egyszerűen nem volt egyrészt még arra fogékonyság, másrészt nem volt mögötte elég politikai erő.

[01:21:27](#)

Mert az, hogy egy asztaltársaság mögötte volt, azok se voltak akármilyen emberek. Egyébként elég jól fölkészült társaság volt. Nem volt elég. Gömbös így pöckölte szét. Hogy?

[01:21:37](#)

Kérdő 2: Most is [...]

[01:21:39](#)

Bíró Zoltán: Nem biztos, nem feltétlen pofoznának. Lehet, hogy szétpofoznának. Persze, az is lehet. De lehet, hogy nem kellene pofozni, szétesne magától. Egy nap alatt vagy egy hét alatt vagy mit tudom én, mennyi idő alatt. Tehát én azt mondom, hogy nagyon rossz, hogyha mi lekésünk a történelemtől. Lekésünk már sokszor, tragédiát okozott. De higgyék el, hogy előre futni sem lehet itt. Egy politikusnak a zsenialitása vagy egy népnek a zsenialitása, adott esetben, az többnyire nem is annyira racionális dolgokon, és főképpen nem elveken és szakmai kérdéseken múlik, hanem sok nagyon sokszor ösztönön múlik, hogy jó ösztönrel meg tudja

ragadni az adott történelmi pillanatot, vagy nem. Ez a kérdés. Szerintem ez a kérdés lényege, a többpártrendszer ügyében is.

[01:22:32](#)

Én ezt tudom erre válaszolni. Lehet, hogy ezzel nem értenek egyet, lehet, hogy másutt(?) se, én nem tudok erről mást mondani, nekem ez mély meggyőződés. Na, most ami a mi ellenzékiiségünket vagy nem ellenzékiiségünket illeti. Természetesen én nem szégyellném azt sem, hogyha taktikai okokból írtuk volna le az alapítólevélben azt, hogy elutasítjuk magunktól az ellenzékiiség címkéjét. Hozzátehetjük egyébként, hogy a kormánypártiságét is.

[01:22:59](#)

Egyiket sem taktikából mondtuk. Tudniillik ez lehet taktika is, csakugyan mindkét oldalra. Tehát taktika a kormány felé, hogy mi nem vagyunk ám ellenzék és egy megnyugtató taktika és megnyugtató taktika mondjuk a Hálózat felé, hogy mi nem vagyunk ám kormánypártiak, ne ijedjete meg tőlünk. Ha ez taktika lenne, azt se szégyellném. A politikának ez is természetes része. De nem csak taktikáról van szó, és nem is elsősorban taktikáról. Még egyszer elmondom, arról van szó, hogy mindaddig, amíg ez nem párt és pártpolitikai csatákban nem válik nyilvánvalóvá, hogy melyik a kormánypárt és melyik az ellenzéki párt, addig egyetlen értelmes magatartást látok a Magyar Demokrata Fórum számára. Azt, hogy a kérdéseket, a dolgokat magát, a dolgot magát nézze az adott történelmi pillanatban, és attól tegye függővé azt, hogy támadja-e ebben az ügyben a kormány lépését, vagy mellé áll. Tehát, példát mondok.

[01:24:01](#)

A Magyar Demokrata Fórum a maga módján és a maga lehetőségei szerint kinyilvánította az egyetértését azzal a külpolitikával, amit ez a Szűrös vezette pártpolitika itt az utóbbi időben kisebbségi ügyekben produkált. Én ennek a politikának a vonalvezetésében az utolsó mondjuk egy-két évet tekintve én kormánypárti vagyok. Ugyanakkor letettük a voksot az első pillanatban. A Grósz-látogatás ügyében, abban a pillanatban, ahogy Aradról hazajött és kiadta a nyilatkozatát. Ebben az ügyben ellenzékben vagyunk.

[01:24:42](#)

Mert mély meggyőződésünk, hogy az aradi látogatás az úgy, ahogy van kudarc és ezt nem lehet a magyar nép előtt úgy kezelni, mint győzelmet, vagy valamiféle eredményt. Bocsánat, győzelmet nem mondott ő sem, de valamiféle komoly eredményt. Tehát ebben az ügyben ellenzéke vagyunk, egy másik ügyben pedig kormánypártiak vagyunk, mert nem tehetünk mást. Nekem mély meggyőződés, hogy az ellenzék egyébként, ha én kormányon lennék most, mondjuk, én lennék a miniszterelnök, akkor én azt kívánnám magamnak, azon túl persze, hogy legyen egy jó kormányom, azonkívül azt kívánnám magamnak, hogy legyen egy jó ellenzékem. Vagyis jó ellenzéken én egy korrekt, tisztességes politikai vetélytársat értek.

[01:25:25](#)

Na, most az a fajta ellenzékiesség, az a számomra nem volt soha rokonszenves és nem is lesz az - ebből a századból nekünk volt éppen elég - amelyik kivezeti a népet az utcára egy ügyben egy kitűnő jelszóval, mert tudja, hogy éhes a nép és kenyeret követel. Akkor a kenyér jelszavával kiviszi az utcára, és amikor holnap ő kormányra kerül, és ezt tudja nagyon jól, ő se fog tudni kenyeret enni. Tehát itt az ellenzékiesség kérdését én úgy tudom csak kezelni, hogy ellenzéki vagyok egy kormány programjával szemben vagy egyes lépéseivel szemben minden olyan ponton, amiről meggyőződése, hogy rosszul csinálja és jobban is lehet csinálni az adott történelmi körülmények között.

[01:26:09](#)

Tehát azt a fajta taktikát, amit itt néhány párt jócskán alkalmazott ebben az évszázadban Magyarországon, hogy szinte balhéból kiviszem a népet azért, hogy megbuktassam a kormányt, holott pontosan tudom abban a pillanatban is, hogy nem tehet mást az a kormány abban az egy kérdésben. Példákat lehetne erre felsorolni a párttörténetekből.

[01:26:29](#)

Na, most ebbe az utcába egyelőre nem mehetünk bele. Most ez egy másik kérdés, hogy ha többpártrendszer van, akkor milyen variációk adódnak? Hát akkor nyilván vagy kormányoz egy párt, és akkor az mindenképpen kormánypárt. Az összes többi ehhez képest lehet ellenzéki párt, vagy lehet valamilyen értelemben koalíciós párt. De abban az esetben tiszták a frontok. Valóban igaz, ezért jogos is ez a kérdés, hogy mi, amikor a kormánypártiság- ellenzékiesség kérdését felvetjük, akkor valóban egy kicsit tisztázatlan helyzetben jelenítjük meg ezt az egész problémát, kényszerűségből, mert a mi magunk helyzete is egy kicsit tisztázatlan.

[01:27:05](#)

Tehát valóban, ez az egész mozgalom a maga egész sajátosságával és egész történetével, rövid történetével, ez egy meglehetősen tisztázatlan valami. És erre a tisztázatlanságra nem lehet egy teljesen tiszta struktúrát ráépíteni mindaddig, amíg az alapok valamiképpen a társadalomban nem tudnak tisztázódni.

[01:27:27](#)

Na, most az, hogy centrista, tehát azt mondja, hogy valami olyasmit olvasott ki az alapítólevélből, hogy centrista [...] de egyébként nem hitte rosszul. Én szerintem. Legalábbis a törekvéseinket illetően. Mi valóban egyfajta középponti politikai szerepre, egyfajta centrista politikai szerepre irányulunk, ami azt jelenti - és ez úgy érzem, az egész magatartásunkból meg a nyilatkozatainkból is többé-kevésbé kiderül - hogy valami olyan szerepet próbálunk találni ennek az egész Magyar Demokrata Fórumnak, nem önmagunknak, de a Fórumnak, amely képes a kormány és a kormány valamilyen szélső ellenzéke között, illetve nem is annyira az ellenzéke

között, mint inkább a kormányzat és a társadalom között valamiféle olyan lépcsőt beiktatni, ahol ameddig csak lehet, meg tudjuk tartani a kapcsolatteremtés esélyét,

[01:28:29](#)

Tudniillik tragikusnak tartjuk azt a pillanatot - és ez mindig az is egy nép életében - amikor egy kormányzat teljesen elválik, elszakad a népetől vagy a társadalmától és fordítva, mert hát ez végül is hova vezet? Ez tudjuk, hogy sok jót nem jelent. Tehát ez vagy patthelyzetet hoz, hosszan évtizedekig elnyúló patthelyzetet - hasonló e tekintetben szerintem a lengyel helyzet - vagy pedig robbanást, amire hát a mi történelmünkben van ismét nagyon sok példa.

[01:28:59](#)

Na, most hogy meddig terjed, hol van a határ, mondjuk a Kommunista Párthoz vagy a Magyar Szocialista Munkáspárthoz való viszonyunkban - de hozzáteszem, az összes többi-, a kérdésben is benne volt, a Fideszhez, Hálózathoz, satöbbi, hogy hogyan viszonyul ez a Fórum. Erre én azt tudom mondani, hogy hát először is a határ hol van? Mi valóban az alapszabály tervezetben is és egyéb korábbi deklarációinkban is kijelentettük, hogy természetesen az, hogy valaki valamilyen szervezetnek tagja, attól még nyugodtan lehet a Magyar Demokrata Fórumnak is tagja. Ebbe beleértettük a szakszervezetet is - mégpedig minden változatában, mert most már ugye azért ott vannak változatok is, hogyha még kezdetlegesen is - a pártot is beleértettük, és beleértettük a Hálózat tagjait is. Hát nagyon sok derék ember van, aki aláírta a Hálózatnak a nyilatkozatát, és tulajdonképpen a Hálózat tagjának tekinti magát, és nagyon sok derék ember van, aki a párt tagjának tekinti magát.

[01:29:59](#)

A gondolataikra, a véleményükre akkor is szükség van, hogyha az mondjuk a valamiféle Fórum-beli centrumtól erre vagy arra eltér. A határt, azt körülbelül hogy lehet, mit tudok mondani? Nagyon nagy általánosságot fogok mondani, de ennél többet ebben a pillanatban egyszerűen nem vagyok képes mondani. Nyilvánvaló, hogy - és ez az alapelveinkből, a program-, mindenből következik.

[01:30:25](#)

Elhatároljuk magunkat a mindenféle fasiszta vagy fasisztoid, agresszív megnyilvánulástól. Elhatároljuk magunkat a nemzeti nihilizmusnak azoktól a szélső változataitól, amelyek már nem egy személynek a saját belső nihilizmusa - mert ehhez nekem semmi közöm, az az ő magánügye - hanem ami már ezen túlnő és társadalmi programmá akar válni. És elhatároljuk magunkat, mondjuk, harmadikként ezt tudom mondani, és ez vonatkozik, mondjuk a párttagság egy részére hangsúlyosan nyilvánvalóan, elhatároljuk magunkat azoktól, akik itt egy diktatórikus, monolitikus politikai rendszerben képzelik el a magyarság jövőjét. Mondjuk körülbelül ez a három olyan szélső **[megszakad a felvétel]**

[01:31:18](#)

[folytatódik a felvétel] rendezvényeire is azok fognak jelentkezni a Fórumba tagnak, a Magyar Demokrata Fórumba, akik azért a reformista szárnyhoz tartoznak többé-kevésbé, akik itt egy politikai demokratizálódási folyamat hívei, valamiképpen a hatalommegosztás hívei, és így tovább. Tehát ezt itt viszonylag elég könnyen meg tudom tenni, az elhatárolódást. Az más kérdés, hogy a gyakorlatban ezt majd hogy fogjuk csinálni. Tehát ez majd személyre bontva hogy jelenik meg.

[01:31:45](#)

Először nyilván első menetben ez mindenképpen a szélesítés felé megy, mindenképpen egy jóval szélesebb merítése kell számítani. Nyilván bekerülnek olyan emberek, akik valószínűleg nem odavalók, ezeket egy nálunk százszor jobban szervezett, sokkal nagyobb hagyományokkal rendelkező, valóban politikai párt sem tudta megcsinálni, hogy ki tudja szűrni azokat a személyeket. Engem huszonkét év után zártak ki a Kommunista Pártból. Na, most ezzel azt akarom mondani, hogy huszonkét év alatt nem derült ki rólam, hogy én a párt belső ellensége lennék, huszonkét év után egy csak kiderült.

[01:32:26](#)

Na, most nyilvánvaló, hogy velem, amiket én mondtam egyáltalán az elmúlt években, hát azt mondták nagyon sokan mások is a párttagok közül. Nem tudták kiszűrni ezeket a párttagokat. Már csak azért sem, mert a pártvezetésnek ez csak az egyik része volt, amelyik ezt akarta kiszűrni. A másik része esetleg a másikat akarta volna kiszűrni, de annak se sikerült. Tehát ez nem olyan egyszerű dolog, ha a dolog már gyakorlati kérdéssé válik. Elvileg körülbelül ezt tudom rá mondani.

[01:32:57](#)

Na, most a Fidesszel kapcsolatban nagyon röviden annyit; mi örültünk annak, hogy ez a fajta ifjúsági önszerveződés elindult. Azt talán tudják is, hogy mi kiadtunk egy nyilatkozatot erről, amelyben üdvözlöttük - és elsőnek tettük ezt meg - üdvözlöttük a Fidesz létrehozását, létrejöttét egyáltalán, az pedig a Fidesz belső dolga, hogy ott belül ők hogy rendeződnek, merre orientálódnak majd inkább. Mi a Fidesszel kapcsolatban is ugyanazt tudjuk mondani, amit egyéb szervezetekkel. Hogy mi a Hálózatba nem lépünk be, és semmilyen más hálózatba se lépünk be. Nem óhajtjuk alárendelni magunkat senkinek.

[01:33:39](#)

De azt hozzátehetjük, hogy mi magunk nem törekszünk arra, hogy másokat bekebelezzünk és ráfeküdjünk más szerveződésekre, más mozgalmakra. Ki-ki csinálja a maga dolgát és dőljön el szépen nyugodtan, higgadtan az a kérdés, hogy ezek közül melyik lesz az, amelyik valóban életképes szellemi és politikai erő lesz ebben az országban. Ez így helyes szerintem. Én azt is elmondtam, éppen a napokban egy interjú keretében, hogy mély meggyőződéssel mondom és

mondhatom az elnökség tagjai nevében, bármelyik tagja nevében is, hogy ha a Magyar Demokrata Fórumról az derül ki, hogy életképtelen, hogy egyszerűen nem vonzza tovább azt a kört, amelyet eddig vonzott, vagy amelyiket vonzani kíván, és amelyikkel együtt akar működni, akkor szűnjön meg.

[01:34:37](#)

Nem létkérdés, hogy létezzen valami, csak azért, mert egyszer megszületett. Ez vonatkozik egyébként a lapokra, a folyóiratokra is. Ugye itt ebben a görcsben él mindenki, hogyha egy létrejött egy folyóirat, annak örökké kell élni. Nem. Annak adott esetben az élet különféle törvényei szerint egyfajta versenyhelyzetben meg is lehet szűnni. Nem úgy persze, ahogy a *Tiszatáj* szűnt meg és alakult át, hanem egészen más módon, hanem úgy, hogy valamiféle többé-kevésbé az egyenlők versenyében az egyik egyszer csak elgyengül, elsorvad, és akkor szűnjön meg.

[01:35:12](#)

Nem kell mesterségesen fenntartani. Nekünk ez a véleményünk egyébként a Fideszről is. Ha a Fidesz eléggé érett, ha a Fidesz eléggé vonzó mozgalom, akkor meg fog maradni. Minden belső nehézség meg külső nehézség ellenére. Sőt, nekem az a véleményem, hogy legalizálódni fog szükségképpen, ha ez az új törvény életbe lép. Mert ki se lehet kerülni akkor a legalizálódásnak ezt a folyamatát. De ez kérdés, ez mindig a jövő kérdése. Nagyon fiatal szervezet, éppen hogy megalakult, majd meglátjuk, mi lesz belőle. A mi viszonyunk ez hozzá.

[01:35:47](#)

A Szárszói Fronthoz én nem akarok külön szólni. Elmondtam Lakiteleken, ők maguk mondták ezt el, hogy ők a Magyar Demokrata Fórumhoz állnak közel, sőt talán, hogy esetleg annak a keretében működne. Erről nem esett ott több szó, hogyha ők ezt komolyan gondolják, így gondolják, meglátjuk, megbeszéljük, hogy ebben mit érdemes csinálni, mi az értelmes cselekedet.

[01:36:10](#)

A Hálózattal kapcsolatban pedig, ezt is elmondtam már, közöltük velük, hogy - az kétségtelen, és ennyiben tudom kiegészíteni azt, amit mondtam - kétségtelen, hogy a Hálózat néhány vezetője, szövivője rendkívül zokon vette, hogy mi nem akarunk belépni a Hálózatba. Ennek hangot is adott, és arra kényszerültünk a Hálózat megalakulása pillanatától egy ideig, hogy minden eszközzel, bár értelmi eszközzel, próbáljuk velük megértetni, hogy mi nem óhajtunk belépni egyszerűen.

[01:36:41](#)

Ezt nem akarták, nagyon nehezen tudták néhányan tudomásul venni. Én azt gondolom erről - és ezt el is mondtam a nyilvánosság előtt az egyik fórumon, ahol ezt a kérdést feltették - hogy

hát értsék meg, hogy a Magyar Demokrata Fórumnak a Hálózat a világon semmi többletet nem tud nyújtani. Itt kezdődik a dolog. Hát nekünk nem kell ahhoz Hálózat, hogy összejöjjön ötszáz vagy hatszáz ember, és ott vitatkozzon egymással, vagy megtárgyaljon egy kérdést.

[01:37:08](#)

Semmi többletet ehhez nem tud nyújtani, egyrészt. Másrészt pedig az a meggyőződésünk, hogy ilyen Hálózatra nincs szükség. Ezt persze, aki a Hálózatba be akar lépni és vállalja a Hálózatot, az nyilván másként gondolja, de hát az belépett. Az az egyesület, amely úgy gondolom, hogy testületileg belép a Hálózatba, az nyilván szükségét látja. Hát akkor csinálják, semmi kifogásunk ellene, de ne akarják ránk erőltetni, erkölcsi kényszerrel sem, mert nekünk nincs rá szükségünk, na.

[01:37:38](#)

Hát ez a lényege a dolognak. A Hálózathoz való viszonyunk egyébként abban az értelemben tiszta, hogy a Magyar Demokrata Fórum tanácskozásain a Hálózat szervezőit meghívjuk rendszeresen, rendszeresen el is jönnek, rendszeresen hozzá is szólnak, tehát úgy tekintjük őket - eddig legalábbis nem vettük annak a jelét, hogy ők elzárkóznak a Magyar Demokrata Fórumtól. Ha pedig nem, akkor jöjjenek oda és mondják a véleményüket. Most Lakitelekre is meghívtuk nem őket, hanem a hozzájuk közel álló értelmiségből néhány embert, akik el is jöttek. Egyébként a Hálózat szervezői közül is voltak ott néhányan és hozzá is szóltak, tehát még a bensőségebb tanácskozásainkon is jelen vannak.

[01:38:27](#)

Ezt tudom mondani erre a viszonyra. Na, most a többpártrendszer, hogy szoktatnak-e minket, szoktatják-e a fülünket ehhez a dologhoz. Itt Pozsgay Imrére hivatkozok és egyebek. Én ezt nem tudom megítélni, ezt nagyon is jogosnak érzem a maga töprengéseit. Engem is elgondolkodtatott picit, hogy vajon nincs-e ebben a mai nyilvánosságban benne az, hogy egy kicsit szoktam szoktassuk - nem is tudom kiket, magunkat-e?

[01:39:01](#)

Vagy ha nem magunkat, akkor tulajdonképpen kiket akarunk szoktatni ehhez a gondolathoz? De lehet, hogy benne van. Nem tudom. Nagyon nehéz lenne ezt értelmezni, hogy ez a szoktatást, tulajdonképpen ezt kinek címzik. Tudniillik, valószínű, hogy leginkább önmagunknak. Tehát próbálunk helyzetet teremteni, próbálunk megbarátkozni talán egy gondolattal, ami amennyire én Pozsgay Imrét ismerem neki, nem esik túlságosan neheze.

[01:39:28](#)

Ő nem csak politikus, hanem hát azért politikai gondolkodóként is végiggondolta nem most, már korábban is a dolgokat, tehát ő neki nyilván nem esik neheze a többpárti rendszerről beszélni, meg a többpártrendszer gondolatával megbarátkozni. Valószínű, hogy a mai

kormányban vagy pártvezetésben mások is vannak, akadnak ilyenek, akiktől ez nem idegen, ez a gondolat. Itt az a kérdés, hogy részben az, amit az előbb mondtam, hogy megérleli-e az idő igazán, mikor érlel, megérleli, az biztos, mikor érleli meg igazán ezt a helyzetet. Másrészt a pártot illetően nyilván az a nagy kérdés, hogy a párton belüli erőviszonyok, a különféle érdekcsoportok, különféle nézetek között vagy nézeteket képviselő emberek között, hogyan dőlnek el, merre billennek el és hogyan állnak ebben a pillanatban? Erre én nagyon nehezen tudnék válaszolni.

[01:40:20](#)

Az számomra kétségtelen, hogy a gondolatot mindenképpen könnyű lesz megszokni. Nem ez a legnagyobb bajunk, hogy ezt a gondolatot nehezen szokjuk. Lehet ezzel együtt-, van ilyen szándék ebben. Na, most, hogy én mit gondolok arról, hogy mikor lesz többpártrendszer. Én nem vállalkozom ilyen jóslásra. Én el tudom azt képzelni, tehát azért mondjuk azt, hogy én mit képzelek ebben a pillanatban, én azt képzelem, hogy ez a folyamat szükségképpen fel fog gyorsulni. Úgy gondolom, hogy a következő választások, országgyűlési és tanácsai választások valami merőben más politikai helyzetben fognak végbemenni, mint ahogy végbementek korábban

[01:41:11](#)

És ebben a másba, ebbe a más politikai helyzetbe én már esetleg bele tudom képzelni azt is, hogyha még nem is többpárt rendszeres keretbe, de már a többpártrendszer felé egy jelentős lépéssel, a többpártrendszerhez egy jelentős lépéssel közelítve fognak ezek lezajlani. Na, most, amikor mi azt írtuk, hogy részt akarunk venni, jelölteket akarunk állítani a választásokon, akkor mi ezt annak a tudatában mondtuk, hogy természetesen a választásoknak ilyen módon kellene szándékaink szerint és igényeink szerint majd zajlani, hogy tudniillik egy ilyenfajta szervezet vagy mozgalom, mint a miénk az indulhasson, állíthasson jelöltet megfelelő programmal. Persze aztán vagy leég vele vagy győz, de indulhasson a választásokon, és részt vehessen, mint frakció adott esetben, az országgyűlésben.

[01:42:03](#)

Tehát országgyűlési frakcióként, tehát, ha mondjuk a Magyar Demokrata Fórum öt jelöltet állít, és abból négy bekerül az országgyűlésbe képviselőként, akkor az lehessen egy MDF frakció az országgyűlésen belül. Ezt teljesen természetes dolognak tartjuk, de ez még önmagában, azért ez hozzáteszem, ezt megkérdezték a múltkor tőlünk, csak egészen más megközelítésben. Hogy hát ugye, ha mi azt mondjuk, hogy jelöltet akarunk indítani a választásokon, akkor mi tulajdonképpen önellentmondásba keveredünk, mert egyrészt azt mondjuk, hogy nem vagyunk párt, másrészt választásokon akarunk indulni, hogy van ez?

[01:42:41](#)

Erre nekem az volt a válaszom, és most is az a válaszom, úgy van, hogy amíg egypártrendszer létezik, addig a mozgalmaknak, a társadalmi szervezeteknek, a különféle ténylegesen létező

társadalmi erőknél kell ezt a fajta szerepet is valamiképpen vállalniuk. Ez átmeneti nyilvánvalóan, mert az előbb is elmondtam azt, hogy perspektivikusan mindenképpen a többpártrendszer tartom normálisnak, mert efelé megy a dolog. A dolog logikája efelé visz. De addig is, tehát itt nem vagyunk önellentmondásba, mi mozgalomként, szellemi, politikai mozgalomként is jelölteket akarunk állítani. Ettől még önmagában nem leszünk párt.

[01:43:21](#)

Lehet, hogy mástól az leszünk vagy széthullunk, és majd lesznek ilyen-olyan kis pártok belőlünk, vagy nem tudom micsoda, sok minden történhet, de az, hogy mi jelölteket akarunk állítani, az önmagában nem kritériuma a pártnak egy egypártrendszeres helyzetben. Itt valakinek pótolni kell ezt. Az országos lista gyakorlatilag ezt pótolja, ezt akarná pótolni, de hát azon a lehetetlenül korlátozott módon, ahogy ez most megy. Az országos lista próbálja összegyűjtögetni, fölülről kijelölve persze, azokat az intézményeket, amelyeknek valamiféleképpen képviselőt kell adni az országgyűlésben, anélkül, hogy azt egy párt állítaná. Nemzetiségi szövetségeknek, egyházaknak. És én nem tudom, mi mindennek. Na, most, hát ezt a helyzetet kell valahogy feloldani, és ezt még önmagában egyelőre átmenetileg többpártrendszer nélkül is föl lehet oldani. Hangsúlyozom, átmenetileg.

[01:44:16](#)

Na, most a tagok jogai és köteleességei és ez a március 15-ére vonatkozó kérdés. Én azt tudom erre a tagokkal kapcsolatban mondani, hogy el kell olvasni az alapszabály tervezetét. Ennél többet én ebben a pillanatban nem tudok mondani. Ezt mi ideiglenes alapszabályként adtuk közre és adjuk közre. Ez a mérvadó, itt komolyabb kötelezettségeket mi nem szabtuk meg, nem véltük azt, hogy most ez a dolgunk ebben a pillanatban bizonyos jogokat igen, ezeket leírtuk.

[01:44:48](#)

Kötelezettségnek azt, hogy természetesen eleve nem léphet be az, aki - és értelmetlen, hogy belépjen - aki azt mondja, hogy ő nem ért egy az alapelvekkel. Vagy nem ért egyet a főbb célokkal, vagy nem ért egyet az egész alapszabállyal. Hát ne lépjen be. Ez tehát nyilvánvaló, hogy alapvető kritériuma a belépésnek. Azt nem írtuk elő, hogy kötelező neki ezt vagy azt csinálni, ilyen vagy olyan nem tudom milyen regulákat ezen kívül betartani. Annyit előírtunk, hogy joga van természetesen részt venni a tanácskozásokon.

[01:45:18](#)

Hogy joga van választani, joga van erre, joga van arra. A szokásos dolgokat többé-kevésbé, amik egy ilyen alapszabályba, egy végül is kezdetleges szervezetnek a kezdetleges és ideiglenes alapszabályába nagyjából beleillenek, ennyit tudok erre mondani. Olvassák el, azt hiszem hozzáférhető. Nézzék meg, ennél többet én sem tudok erről mondani. A március 15-ével kapcsolatban. Erre nem tudok, egyszerűen nem tudok válaszolni. Én azt tudom mondani, hogy

március tizen-, amit maga is mond, amit mindannyian tudunk, hogy március 15. mióta megtörtént, azóta pirosbetűs ünnep. Belül.

[01:45:53](#)

Na, most hogy kívül mikor válik pirosbetűssé, azt én nem tudom megmondani. Ahogy én látom itt a dolgok menetét, én azt egyáltalán nem tartom lehetetlennek, hogy akár a március 15-i ünnep kérdésében, akár egyéb kérdésekben, akár a címer kérdésében közeli változások legyenek. Ezt én el tudom képzelni, de erről én nem tudok semmi konkrétumot, amit most közölhetnek. Ezt tudom válaszolni a kérdésre.

[01:46:23](#)

Kérdő 1: Ebben szerepel egy olyan tétel, hogy „nagy figyelmet kívánok fordítani a vidéki Magyarországra, a vidéken létrejövő, szerveződő társadalmi önszerveződő kezdeményezésekre, ezek támogatására”. Azt szeretném kérdezni, hogy ezt hogyan gondolják, és hogy ön vagy önök hogyan vélik, hogy a jelen társadalmi progresszió és ezen belül a Magyar Demokrata Fórum is, amely talán a legmarkánsabb programmal jelentkezett, nem túlságosan szellemi erőit tekintve Budapestre koncentrálnak, látnak-e jeleket, hogy vidéken történik valami?

[01:47:04](#)

Bíró Zoltán: Vidékre vonatkozó kérdés van még? Mert akkor hadd válaszoljak, nehogy aztán itt vagy megfélemezzenek, vagy lehetetlen legyen a válaszadás. Annyit hadd mondjak és örülök ennek a kérdésnek azért is, mert tudomásom van róla. Tudomásom kell, hogy legyen róla, hiszen Lakiteleken például a szegediek egy csoportja bejelentette, hogy megalakul a szegedi szervezet, vagy a csoport, vagy nem tudom, hogy nevezzem.

[01:47:34](#)

Tudom, hogy ma ez a szegedi csoport például tanácskozott, és hát gondolom, meghatározzák a közeljövő feladatait, megbeszélték ezt egymás között. Ez csak Szegedre vonatkozik. Na, de hát ott Lakiteleken rögtön bejelentette a lakiteleki, bejelentette a kiskunmajsai, bejelentette a miskolci, bejelentette a csepeli szervezet vagy csoport a maga létét, megalakulását. Erről annyit tudok bővebben, hogy egyéb vidéki csoportok is alakulnak, munkahelyi csoportok is alakulnak Pesten és vidéken is. Falvakban és városokban egyaránt.

[01:48:18](#)

Ilyen igények legalábbis vannak, ezek el is jutottak hozzánk. Gondolom, hogy meglesz a maguk következménye, és remélem, hogy nem rossz következménye. Ami a vidékiséget és a vidékkel kapcsolatos kérdést általában illeti. Mi az alapítólevélben is szükségesnek tartottuk ezt kijelenteni, és ez nagyon komoly törekvésünk is. Meggyőződésünk, hogy ez az egész mozgalom szellemi és politikai értelemben egyaránt csak akkor lesz életképes, hogyha a vidéki Magyarországra tud támaszkodni. Ez az egyik fontos mozzanat, és én azt gondolom, hogy ezt

az egész Pest-központúságot többek között ennek a Magyar Demokrata Fórumnak is oldani kell és lehet, hogy ebben bizonyos úttörő szerepet is vállalhatna, sok mindenki mással szemben.

[01:49:17](#)

És ehhez azt hiszem meg is van, itt nem csak a mi képességünk van meg hozzá, hanem talán a magyar demokrata fórumnak az a -hogymondjam- vonzásköre is megvan, amely ezt lehetővé is teszi. Tehát képesek leszünk ezt a kérdést valahogyan megoldani. Tehát képesek leszünk megoldani azt, amit akarunk. A másik nagyon fontos kérdés ehhez kapcsolódik, hogy ki kell törni ennek a mozgalomnak abból, amibe beleszorult a magyar értelmiség és kitörni eddig nem tudott, még csak nagy kísérleteket sem tett rá igazán, nevezetesen ebből az értelmiségi kaszthelyzetből.

[01:49:53](#)

Tehát először is abból a helyzetből, hogy csak humán értelmiségben gondolkodjunk, amikor gondolkodunk értelmiségről, és erre komoly jelek vannak itt. Mérnökök, orvosok jelentkeztek nemcsak egyénileg, hanem már az alapszervezet igényével is. Voltam is én magam egy ilyen kis tájékoztatón, ahol megkértek, hogy menjek el. Csupa mérnök volt ott, és hát ők szeretnék alapszervezetté nyilvánítani magukat és belépni együtt.

[01:50:22](#)

Na, most a másik azonban az, hogy valóban a mezőgazdaságból és az iparból a szellemi erőt, az ott meglévő szellemi erőt valamiképpen egy ilyen okkal be kell kapcsolnia, részévé kell tennie. És hát ennek a feltételei legfeljebb olyan értelemben érnek most, hogyha létrejönnek ipari területeken és mezőgazdasági területeken, munkahelyen, lakóhelyen egyaránt ilyen alapszervezetek, ezek jelenthetik azt a magot, azt a csoportot, amely magához tudja majd vonzani, aztán ezt a réteget is.

[01:50:58](#)

Tehát munkásokat, mezőgazdászokat, ilyen-olyan foglalkozású embereket, akikben a szellem lényegesen több mint amennyi belefér az ő adott napi munkájába. És az igény több a közéleti részvételre. Na, most ilyesmivel is próbálkozunk, és ezt elmondhatom, hogy például a mezőgazdasági fórum, tanácskozás előkészítését tervezzük, és hát ez is valamilyen fokon már előkészült, tehát elkészítettük.

[01:51:28](#)

Vannak tervek, erre vannak személyek, akik ezt már szervezik, és mi reméljük, hogy mint a mezőgazdaságot és a mezőgazdaságban dolgozókat valamiképpen tényleg oda tudjuk kapcsolni, és valami olyan érdekeltséget érezhetnek ők is ebben, ami miatt odajönnek. Körülbelül ennyi. Tessék.

[01:51:50](#)

Kérdő 2: Visszatérve a pártkérdéshez, és elnézést és türelmüket kérem, hogy ide sorolom vissza a témát, de azon kívül, hogy én, amit ön elmondott azzal nagyjából egyetértek, látok egy alapvető dilemmát. Nem tudom, hogy önben felmerültek-e ezek, vagy rosszul érzékelem, de mivel most Lakitelken úgy hiszem, a Demokrata Fórum országos szervezetté nyilvánította magát és vidéki szekciók is alakultak.

[01:52:14](#)

Tehát mégis egy egész valamilyen formában, ha nem is lefektetve, de hierarchikus hálózattá, már csak oly módon is, hogy van egy elnökség. Vannak rendszeres fórumai is, vannak szekciói. És ha jól értettem, úgy számolom, hogy eléggé körvonalazott programja is van, tehát ami valamilyen formában felvállalt, de ennek ellenére ön is említette, bár az előadásából számomra nem derült ki ennek a különböző irányultságai, hogy különböző elképzelések, különböző vélemények és különböző irányultságok vannak a Demokrata Fórumon belül.

[01:52:56](#)

Na, most azt szeretném kérdezni, hogy az elnökség, vagy inkább önt kérdezem, hogy képzele azt el, ha mondjuk egy szekció vagy egy bizonyos frakció, mert ez természetesen bizonyos, hogy már látenszen léteznek is, vagy talán gyakorlatilag is, fellép a Demokrata Fórumon belül. Mi erre a reakció? Mert a Fórumnak itt egy alapvető problémája van, és sokak számára azért is merült föl, hogy miért nem párt. Mert van egy kiépített szervezet, most úgy néz ki. Van program. De hát mivel nem vállalhatja fel és mivel nem is forrt ki egy alapvető párthoz köthető egység, ezért ez picit számomra megkérdőjelezhető, hogy ez működni fog.

[01:53:46](#)

Most ezért ezt a dolgot nekem jó lenne, ha picit megvilágítaná, és ehhez kapcsolódna egy olyan kérdés, ami inkább informatív. Úgy hallottam, hogy Bihari Mihály egy kérdésben kisebbségben maradt Lakitelken és mintha sértődötten távozott volna, vagy legalábbis mintha egy finom szakadás lenne érezhető ezen a vonalon. Ezt legyen szíves az én számomra elmondani.

[01:54:14](#)

Bíró Zoltán: Tessék? Igen, erre válaszolva. Hát először is, ami a hierarchiát illeti. Ez egy sajátos helyzet megint. A törekvés, tehát ami van, az sajátos olyan, amilyen, a kezdetlegességeivel és sok mindennel együtt. Ami a törekvés, ami a szándék, az egy, a pártokhoz képest általában sokkal inkább horizontális szerveződés, mint vertikális. Ami nem azt jelenti-, valamiféle vezetőségre ma is szükség van, meg szükség is lesz. Egyszerűen valamilyen képviselőre a magyar Demokrata Fórumnak, praktikus okokból is akár tehát. De semmiképpen sem tervünk az, hogy-, körülbelül úgy néz ki, hogy Németh László, tehát olyan olyanfajta működés lesz ez, mint ahogy Németh László a pártokat leírta. Ugye, hogy azt mondta róluk, hogy vidékről följön a hús meg a kenyér, innen meg lemegy a pártlista.

[01:55:16](#)

Tehát körülbelül ez a viszonya a párhierarchia alsó rétegei és a felső rétegei között. Na, most ez nem célunk, és szándékunk legalábbis az, hogy inkább horizontális szerveződést és nem egymás fölé rakott hierarchikus rendben megszervezett dirigens mozgalmú irányítást akarunk kiépíteni. Egyébként a Fórum mai jellege ezt el se tűrné. Na, most rögtön hát nem tűrné el, mert azt mondják nekünk, hogy hát bocsánatot kérek, milyen alapon dirigálsz te itt nekünk? Meg se választottunk.

[01:55:53](#)

És ez igaz. Hát nem választott bennünket a kutya se. Ez egy csendes konszenzus alapján működő ideiglenes elnökség. Mindenki elfogadja, úgy tűnik, mást nem is nagyon tehet, mert hát nem tud odaállni a helyünkbe, hogy ti most menjetek innen, mert majd én csinálom, mert ez nem menne. Ezt egyelőre mindenki elfogadja, de, hogy mondjam, meg nem választottak bennünket, nincs is tagság, amelyik megválaszthatott volna. Most lesz. Itt jön az a lehetőség, hogy majd a tagság választ és abban az esetben lesz kvázi kényessé a dolog, hogy ezzel a választással tehát, hogy végül is csak létrehoz egy vezetőséget, esetleg több vezetőséget is, mert mondjuk, egy szűkebb elnökség mellé odatesz majd egy valamivel tágasabb választmányt, és így tovább. Tehát valóban fölépít egyfajta hierarchiát, hogy akkor az mennyiben válik gyakorlati politikai hierarchiává, esetleg már dirigizmussá, egy bizonyos ponton túl és mennyiben kezd majd hasonlítani csakugyan egy erősen hierarchikus módon szervezett párthoz.

[01:56:54](#)

Ezt én egyelőre nem tudom megmondani. A szándék az, hogy ne hasonlítson. A szándék az, hogy horizontális legyen a szerveződés és legyen azért természetesen az a központi képviselő, amelyik többé-kevésbé kifelé is tudja képviselni nagyjából a mozgalom egészét, ugyanakkor befelé is képes megteremteni azt az egyensúlyt, azt a rendkívül kényes egyensúlyt, ami valóban nagyon kényes a frakciókat illetően.

[01:57:19](#)

Tehát kérdezte a frakciókat. Igen, nyilvánvaló, hogyha ez jobban megszerveződik, ez a dolog, akkor szükségképpen erősebben fognak jelentkezni, már frakció szinten is fognak jelentkezni a nézetkülönbségek. Ezek látenszen ma is megvannak, de hát ez a dolgunk, hogy ez a dolog természete. Tehát minket nem az az illúzió vezérelt az első pillanattól sem, és ma sem, hogy mi itt valami hatalmas gondolati egységet tudunk és kívánunk létrehozni, hanem az, hogy ezeket az egymástól nagyon eltérő nézeteket valamennyire a nyilvánosságra, felszínre tudjuk hozni, vagy segítsük a felszínre jönni, és aztán ezekből gyúrjunk össze valamilyen konszenzus alapján valami komoly mondandót.

[01:58:08](#)

Na, most ez eddig azért sikerült. Tehát, miközben én azt mondom, hogy valóban nagyon heterogén, hogy egymásnak nagyon sok mindenben ellentmondunk, végül is azt mondhatom, hogy még a szavazást is eljátszottuk a Jurta Színházban. Egyszerűen azért, hogy tényleg egyáltalán kontrolláljuk, hogy mit szólnak ehhez. Elkészül egy nyilatkozattervezet, elkészül mindig a tanácskozás előtt, ehhez hozzászólnak ott a szünetben, megbütykölnek egy kicsit a nyilatkozatot, az a szerkesztőbizottság, amely hát ott összejön az a négy-öt fő, és úgy tűnt, hogy igenis konszenzus van. Egy olyan kényes kérdésben lehetett konszenzust teremteni, mint a nyilvánosság kérdése, mint a parlamentarizmus kérdése, mint az erdélyi magyarság kérdése. Három igen kényes kérdés. Sőt, a negyedik a környezetvédelmi kérdés most Esztergomban, tizedikén. Tehát eddig sikerült. Na, most ezzel együtt lehet, hogy ez nem fog sikerülni. Kialakulnak a frakciók, akkor két lehetőség van. Vagy nem lesz közös nyilatkozat, vagy a frakció annyira ellenséges közegnek érzi a Fórumot, hogy kilép a Fórumból.

[01:59:14](#)

Kérdező 2: Most ön fölvázolt egy olyan alap koncepciót, amely, ha jól értettem, a '61-es Felirati Párt mintájára gondolkodik, tehát egy bizonyos rugalmas szisztémát képzel el. Na, igen, [...] Tamás ezt jól érzékelte, mikor feltette önnek a kérdést, hogy ebben a szituációban ugye rengeteg kényes kérdés [...] És mondjuk hát ön ezt úgy mondta, mintha ön mögött, vagy sajnos ez volt a megtévesztő, egy teljes egység állna a Demokrata Fórumon belül, holott ez biztos, hogy nem így van.

[01:59:44](#)

Egyes kérdésekben hihetetlen szélsőséges álláspontok jöhetnek ki a Fórum(?). Ebben a szituációban különösen kényes a szakadás veszélye, mert a Fórum lejárathatja önmagát, ráadásul széthullhat. Most érti nekem a dilemmámat, mert én megértem a koncepcióját, és nagyon tisztetem. De pont ön mondta, hogy hát nem lehet politológusoknak egypártot csinálni szépen elvekkkel. De ez is egy olyan koncepció volt, amely kétségtelenül egy nagyon Széchenyiesen hangzó vagy Deákosan hangzó nagyszerű tézis. Tehát sajnos ezek szituációkban nagyon sérülékenyek. Most ön nem tudom, pillanatnyilag ezt hogy látja, vagy egyáltalán nem is vetik föl ezt dilemmaként, meg majd ugye, hogy a vajaskenyért az evés határozza meg? Hát akkor legyen így. Körülbelül [...]

[02:00:34](#)

Bíró Zoltán: Igen, nézze, hát ez a puding hasonlat vagy vajaskenyér hasonlat, ez többé-kevésbé jogos, talán nem teljesen. Én azért a következőt sejtem a jövőre nézve. Az nyilvánvaló, hogy lesznek, akik kiszakadnak a Fórumból, egész biztos. Ami összetartja pillanatnyilag a Fórumot, és ami szerintem azért van esélye, legalábbis, hogy hosszú távon is összetarthatja, az az, hogy ez a mozgalom ad keretet a számára, hogy egyáltalán kinyilvánítsa a véleményét.

[02:01:13](#)

Másodszor, ez a mozgalom tovább tudja vinni egyelőre a véleményét az illetőnek. Amennyiben az a többségi véleménnyel többé-kevésbé azonos vagy teljesen egybeesik adott esetben. Na, most ez egyelőre valóban így van, olyan nagy gondot eddig nem okozott, sőt egyáltalán nem okozott semmiféle gondot. Viszont lehet, hogy holnap fog. Hát akkor holnap fogunk dönteni. Valóban, nem tehetünk mást. Tehát az világos, abban magának igaza van, hogy én itt most szép elveket mondtam, de hát mi lesz a gyakorlattal?

[02:01:44](#)

Hát azt azért olyan halál biztosan senki se tudja közölünk, hogy mi lesz a gyakorlattal, mert nagyon sok minden és sok mindenki beleszól ebbe. Tehát adott esetben mondjuk említette a Bihari esetén. Ugye a Bihari Mihály nekem személy szerint például nagyon régi barátom is, azon sokunknak régi barátja, a Fórumnak az első pillanattól tagja, többször felszólalt és így tovább.

[02:02:09](#)

Most ő egy számomra is eléggé váratlan gesztust tett, és tulajdonképpen csak ez okozott meglepetést, semmi más. Ő előállt azzal Lakiteleken, hogy az alapítólevélben legyen benne az a szó, hogy szocializmus. Ez szerepeljen az alapítólevélben. De most nem ez volt a váratlan.

[02:02:31](#)

Kérdező 2: Mert milyen szövegkörnyezetben [...]

[02:02:34](#)

Bíró Zoltán: Ezt nem tudom egész pontosan megmondani, mert több hely-, szóval meditált, hogy több helyre is oda illene, hogy a célok közül valamiképpen. Tehát, hogy mondjuk egy emberarcú szocializmus létrehozása, vagy nem tudom. Ezt is használta egyébként, ezt a kifejezést, más kifejezést is. Demokratikus szocializmus - kedvenc formulája a demokratikus szocializmus. Hogy ez szerepeljen az alapítólevélben. Na, most ezt mi nem tekintettük, önmagában véve az egész kérdést nem tekintettük kardinális kérdésnek.

[02:03:04](#)

Mi azon az állásponton vagyunk, hogy- már a „mi”, azt úgy értem, hogy ebben az esetben a többség. Meg tényleg ez volt a döntő többség, amelyik azt mondta, hogy egyrészt a szocializmus elvetése ebből a szövegből nem derül ki. Azzal, hogy azt mondjuk, hogy az alkotmányosság keretein belül akarunk működni, azzal elfogadtuk azt a realitást, amit ebben a helyzetben el kell fogadni. Önmagában abba belebonyolódni most, és ez a lényege a dolognak, mert bele lehet írni, taktikai szempontból is oda lehet írni, meggyőződésből is oda lehet írni egy szót. Oda lehet vetni. Igen ám, csak itt olyan szóról van szó, amely mögött 40 év van.

[02:03:45](#)

Na, most mit csináljunk mi egy alapítólevélben, egy 40 éves tapasztalatot teherként, súlyos teherként magán hordozó szóval, kategóriával, anélkül, hogy önmagunkkal komolyan szembe ne kerüljünk? Tehát ehhez nyilván akkor azt kellett volna csinálni, hogy kellett volna egy fejezetet szentelni az alapítólevélben annak, hogy mit értünk mi szocializmuson, ebben konszenzust kellett volna teremteni, és hogy miféle szocializmust képzelünk mi el a jövőben, amennyiben szocializmust képzelünk el. Na, most ebbe a játékba nem mehet bele egy alapítólevél, nem bírja el egy alapítólevél ezt a dolgot.

[02:04:32](#)

Most Miska úgy látszik ezzel nem számolt. Vagy nem tudom, hogy történt, de ez nem baj. Tehát az meglepő se volt, hogy ő ezt előhozta és javasolta. Ez rendben van. Nem ez nem volt rendben, hanem az volt a meglepő a számomra, hogy - nem a számomra, többünk számára - hogy utána hozzátette, hogy márpedig ha ez nem lesz benne, akkor ő talán nem is vesz részt ennek a mozgalomnak a munkájában. Na, most ez ugye egy le nem zajlott vita esetén ez furcsa.

[02:05:01](#)

Tehát ilyenkor az ember azért kívár egy picikét és azt mondja, hogy hát akkor beszéljük ezt meg és akkor legyen, folytassuk le a vitát erről a kérdésről, hogy ki mit gondol igazán. Na, ennyi, tehát ott is fölillant persze. Ez egy villanás volt, csak az nem igaz aztán, hogy sértődötten távozott, szó sincs róla. Én azért tudom, mert utána mellém ült le és utána nagyon barátián és jókedvűen távozott onnan. Valóban előbb, mert muszáj volt elmennie, nem ezért. Tehát ez nem igaz, ez csak pletyka, hogy ő rosszkedvűen változott, szó sincs róla.

[02:05:32](#)

Csak ő elmondta a magáét és én úgy vélem, hogy egy picit ebben az esetben meggondolatlanul tette, nem gondolta végig az egész dolgot igazán, ez az érzésem. De hát nyilván ő ezzel vitatkozna. Na, most ami a nyilvánosságot illeti, hát én nem tudok természetesen határozott választ adni a nyilvánosság jövőjére a Magyar Demokrata Fórum ügyében. Itt megint azt tudom mondani, hogy részben a nyilvánosság ügyén segít az, hogy a *Hitel* című folyóirat, megvan a lapengedély rá, tehát el tudunk indulni végre. Na, most ez és ezt ugye sokan újságírók is megkérdezték, itt is elmondom, hogy nehogy félreértés legyen. A *Hitel*, az nem a Magyar Demokrata Fórum lapja.

[02:06:19](#)

Tudniillik független lapnak szánjuk, tehát szervezethez vagy mozgalomhoz nem akarjuk kötni. Ezért nem, de természetesen a Magyar Demokrata Fórum szellemiségét háttérnek tekinti. Ez a lap. Ez feltétlen így van, és ez így is lesz nyilvánvalóan. Ami azonban azt is jelenti, hogy a Magyar Demokrata Fórum nem marad teljesen lap nélkül, hiszen nyilvánvalóan ez a lap nem bírja el, hogy állandóan a Magyar Demokrata Fórumról közöljön híreket, de a Fórum egy igazán

jelentős vagy minőségileg igazán fontos, értékes pillanatát, megnyilvánulását, esetleg előadását, azt már közzé tudja tenni a *Hitel*. Ez az egyik része a dolognak, a másik pedig az, hogy-, vagyis van még egy harmadik is. A másik az, hogy a sajtó ebben az ügyben úgy látszik, elmozdult arról a holtpontonról, amelyen eddig volt. Tehát bizonyos híradásokat azért most már a magyar sajtó is ad.

[02:07:26](#)

Nagy példányszámú napilapok, rádió, talán az eddigieknél valamivel többet is ki lehet csikarni a televíziótól. Remélem, hogy ők is észhez térnek, hogy hát ez a fajta magatartás, ez ebben az ügyben sem megy így, ahogy eddig ment. És végül a harmadik az, hogy amennyiben a mozgalom meg tud erősödni és ezt mi le is írtuk, az alapszabályban szerepel ez a tétel, amennyiben megerősödünk, akkor önálló politikai heti vagy napilapot kell előbb-utóbb létrehozni.

[02:07:59](#)

Ez azonban nagyon-nagyigényű terv egyelőre, ahhoz képest, ahol most állunk. Tehát arról van szó, hogyha mi a tízezres nagyságrend keretében, mondjuk nem tízezer taggal, de mondjuk háromszor, négyszer annyi taggal rendelkezünk már, annyi tag van a Magyar Demokrata Fórum-, akkora a tagsága, az már lehet, hogy elbír - ezt így kéne számítani persze, hát ugye ezt én nem tudom most kapásból megmondani - de lehet, hogy az már elbír egy politikai hetilapot például. Sőt valószínű, biztos, hogy elbír. És akkor azt kell létrehozni. És azt kell megcsinálni. Az már ennek a mozgalomnak a saját lapja kell, hogy legyen. Ez a *Hitel*, ez más természetű lap végül is, hát azért ez szépirodalmi, társadalomtudományi, történettudományi, illetve nem tudományi, mondjuk, társadalmi történeti kérdésekkel foglalkozik. És ez végül is egy a magyar szellemi élet egészét kellene valamiképpen vagy annak egy részét valamiképpen átfognia, egy tekintélyes részét, ami ilyen módon nem kapcsolható közvetlenül a Magyar Demokrata Fórumhoz. Ezt...

[02:09:17](#)

Erre én, mint nem közgazdász és az elnökség tagjai mind ugyancsak nem közgazdászok, nyilvánvalóan kimerítő választ nem fogunk tudni adni. És éppen ezért választottuk mi azt, hogy egy gondolatot írunk csak le. Úgy gondoljuk, hogy ezt teljes meggyőződéssel fogjuk leírni, és nem kell belemennünk magyarázkodásokba, majd a közgazdászok dolgozzák ki, hogy merre kell ennek a magyar gazdaságnak haladnia, vagy hogyan kell alakulnia. Mi azt tudjuk mondani, és ennyiben tudom megmagyarázni, hogy az nyilvánvaló, hogy 40 év alatt csődöt mondott az államosításnak az a rendszere, foka, minősége, ami érvényes. Ez a magyar gazdaság csődjét hozta végül is.

[02:10:12](#)

Azt tudjuk, ez a meggyőződésünk legalábbis, hogy ezt az államosított gazdaságot nem lehet felváltani egy monopol tőkére, monopóliumokra, gazdasági monopóliumokra építő gazdasági

szisztémára. Tehát, ha történelmi példákhoz nyúlunk vissza, akkor mi abban a - hogy egészen röviden igyekezzem érzékeltetni, mire gondolunk - körülbelül abban gondolkodunk a gazdaságot illetően, amiben '45 és '48 között elsősorban a harmadikutas, politikai programokban gondolkodó politikusok és közgazdászok, részben a Nemzeti Parasztpárt, részben a Kisgazda Párthoz, Nemzeti Parasztpárt közelálló független szellemek képviseltek tehát egy szövetkezeti demokráciában, amit egyébként tételesen a harmadik út kategóriáján belül mintegy szinonimaként a harmadik úthoz le is írtak többször, többen, tehát a Bibó, a Kovács Imre és az ehhez a körhöz, a Veres Péter *Paraszti jövődjére* utalok.

[02:11:27](#)

Tehát egyfajta szövetkezeti demokráciát, aminek semmi köze nincs semmiféle erőszakos szövetkezetesítéshez, nincs közel egy mereven és kívülről létrehozott szövetkezeti rendszerhez, hanem körülbelül ahhoz a szisztémához állhat közel, amiből korábban is tanultunk már, ami nagyjából a dán vagy a skandináv szövetkezeti modellekre épülhetnek.

[02:11:56](#)

Természetesen ma már merőben más viszonyok között és más geopolitikai helyzetben, de mindenképpen a kismagántulajdon, az állami tulajdon, tehát a vegyes tulajdonformák együttes jelenlétén belül a hangsúlyt valamiképpen a társadalmi részvételre, tehát a szövetkezetre, a részvényességre, és nem tudom, mi mindenre - közgazdász kellene már ahhoz, hogy ennek a részleteiről beszéljen.

[02:12:25](#)

Azt hiszem, körülbelül világos, hogy az egyik póluson megtartani a racionalitás határain belül az állami tulajdont, a másik póluson tágítani lényegesen a jelenlegihez képest a kis magántulajdont, és a kettő között megteremteni és a kettőre épülve, építve is részben megteremteni azt a fajta szövetkezetinek mondható, jelzőként, képletesen értve szövetkezetinek mondható demokratikus gazdasági szisztémát. Ami egyrészt racionális, mert működőképes,, mert képes a tőkét mozgatni, mert képes hasznot hajtani, és mert képes részt venni a társadalmi élet egészében is. Tehát a politikai és a társadalmi mozgásformák egyéb területeire is képes áthatni.

[02:13:17](#)

És másrészt pedig úgy érzem, tartalmazni tudja, magába tudja foglalni valamennyire, és az alapítólevelünkben erre külön hangsúlyt is teszünk, a vállalkozás racionalitásán túl a szociális gondolkodást és a szociális megoldásoknak a különféle modelljeit is egyszerűen hordozni tudja ez a fajta gazdasági rendszer. Körülbelül ez van mögötte, de ezt én részletezni, mondom, nem szakemberként nem tudom tovább, és nem is akarom, mert nem az én dolgom. Tessék.

[02:13:56](#)

Kérdő 3: A frakciókérdéshez. Elvileg annak van valamiféle kizáró oka, illetve alapszabályban, hogyha egy ilyen látens frakció, amiről az előbb beszélt, mégis elérkezettnek látja az időt ahhoz, hogy magát párttá szervezze, és ekként deklarálja, az ne hagyjon nyomokat(?) a Fórumon belül, hiszen ők mindnyájan tagok, és mint ahogy más pártnak is [...] tagjai, a Demokrata Fórumnak is tagjai lehetnek, ezek is tagjai lesznek **[ugrik a felvétel]**

[02:14:30](#)

Bíró Zoltán: Izgalmas(?) kérdés. Ez az egyik legizgalmasabb kérdés a számunkra, legalábbis az én számomra, itt a többiek nevében még talán nem beszélhetek. Az én számomra mindenképpen rendkívül sok további kérdést fölvet ugyanis. Mert tudniillik, ha megtörténne az-, most egy adott helyzettel számoltunk. Azzal, hogy van Magyar Szocialista Munkáspárt és mi annak a tagjait nem akarjuk kizárni a Magyar Demokrata Fórumból. Na, de ha most a Fórumon belül alakul egy frakció, mondjuk egy csoportosulás.

[02:15:00](#)

Igen, és amelyik mondjuk, azt mondja, hogy ő most holnaptól kezdve Nemzeti Radikális Pártnak nevezi magát, és esetleg alakul egy szocdem csoport is - mondjuk, hogy egy kicsit színezzük a dolgot - akkor most mi történt? Valóban nagyon nagy kérdés merül fel. Ugye egyrészt vagy az történik, hogy széthullik a Magyar Demokrata Fórum, és akkor tényleg alakulnak a pártok. Vagy pedig az történik, hogy nem hullik szét, hanem integrálja a maguk is integrálni akaró pártokat és tagjait, és akkor a Magyar Demokrata Fórum már egy egészen különös szerepben jelenik meg, ha ezek után még meg is marad.

[02:15:40](#)

Akkor ugyanis egy pártok feletti koalíciós szervezet képét fogja nyújtani, és én ezt egyáltalán nem tartom lehetetlennek. Tehát én el tudok képzelni egy olyasfajta koalíciót, amelyik nem kormánykoalíció, hanem egy társadalmi-politikai koalíció, amelyben összeáll három-négy ilyesfajta szerveződés, és elismernek keretként maguk köré vagy én nem tudom hova nem akarok itt most a térvizonyokba belebonyolódni, de hát végül is elismernek egy olyan keretet, egy olyan koalíciós keretet, amin belül nekik valamilyen érdekeltségük van, és úgy érzik, hogy ez megfelel ahhoz, hogy egymással kommunikáljanak, hogy egymással vitat- **[megszakad a felvétel]**

[02:16:35](#)

Kicsit elhagytam egy kérdést. Hogy tudniillik az egyik hozzászóló, már nem tudom kicsoda, azt kérdezte, hogy hát mégis milyen pártok alakulhatnának akkor, meg milyen pártoknak a csírait látom én a Magyar Demokrata Fórumban. Hát például kimondott egy olyan nevet vagy címet, ami esetleg valamiképpen benne van ez a „nemzeti demokrata”, mondjuk. Lehet így is hívni, lehet másképp is, de a karaktert körülbelül jelzi az, amit [...] mondott. Benne van

nyilvánvalóan valamiféle szociáldemokrácia iránti igény is ebben a nagy heterogén együttesben.

[02:17:17](#)

Én azt hiszem, hogy ezen túlmenően nagyon erősen jelen van benne az a fajta szellemiség és magatartás, amit úgy tudok pillanatnyilag leginkább jellemezni, hogy valamiféle újliberális gondolkodásmód. Nem tudok hirtelen jobbat kitalálni helyette. Ez feltétlen benne van, ez nagyon határozottan érződik, csak nagyon nehezen megfogalmazható még ebben a pillanatban. És benne van egy keresztény jellegű, egy mondjuk kereszténydemokrata jellegű szellemiség ebben a mozgalomban. Jelen van nagyon határozottan, mint ahogy jelen van egyébként a társadalomban is szükségképpen. Egyszer azt kérdezte tőlem egy amerikai újságíró, hogy hát milyen pártokat tudnék-, ő is játszott ezzel a gondolattal.

[02:18:04](#)

Én ott kínomban nagy keservesen azt mondtam neki, hogy hát életképes pártként én a mai magyar társadalmat, amennyire én ismerem, körülbelül azt tudom elképzelni, hogy mondjuk egy kommunista párt, egy szociáldemokrata párt, egy olyasfajta párt, amely mondjuk pótolni tudná valamennyire, sok áttételen keresztül a hajdani Kisgazdapárt gyűjtőpárt jellegét, a Nemzeti Parasztpárt nemzeti, demokrata karakterét, és tehát ebből gyúródna össze valami ilyesmi. És végül pedig hát egy keresztény pártot, egy keresztény demokrata pártot adott esetben, amelynek hát tradicionális okokból is, és a jelenvaló okokból is feltétlen ma lenne szellemi és erkölcsi és politikai bázisa. Valamekkora, nem tudom mekkora.

[02:18:55](#)

Tehát én körülbelül ezt tudom elképzelni ebben a pillanatban, ebben a társadalmi tagoltságban, amiben most élünk. Lehet, hogy tévedek, ez nyilvánvaló, ebben nagyon szubjektívek vagyunk valamennyien, mert nem próbáltuk ki. Hát ez a kérdés, hogy ki lehet-e valamikor próbálni?

[02:19:12](#)

Kérdező 2: Az alapszabály szerint lehetséges.

[02:19:15](#)

Bíró Zoltán: Az alapszabály nem zár ki ilyesmit, nem. Igaz hogy ki se tér rá így, ilyen formában, de nem zárja ki. Tehát nincs benne olyan paragrafus, ami ezt kizárná. Tessék.

[02:19:37](#)

Kérdező 4: A minap elhangzott a rádióban, hogy spontán jelöltek állítólag(?) meg akarják szüntetni [...] nagyon meglepődtem [...] Ez mintha ellentétes lenne a várt és a látott folyamatokkal, ahogy én a felszínt látom. És a másik, hogy visszatérve az előző kérdésemhez,

talán nem voltam eléggé figurális. Gondolom, hogy néhányunkban felmerült a gondolat, hogy szeretnénk esetleg csatlakozni. Ha megérlelődött a gondolat bennük, akkor mi lenne a gyakorlati teendőjük azoknak, akik nem ismerik [...] nem olvasták még a nyilatkozatot, tehát nem tudjuk pontosan, hogy hol tudnánk elolvasni.

[02:20:23](#)

Bíró Zoltán: Kérem szépen, itt rögtön az utóbbival kezdem, a gyakorlati részével. A Magyar Demokrata Fórumba, ha valaki be akar lépni, akkor először is szereznie kell egy belépési nyilatkozatot. Na, most ezt hogy lehet szerezni? Ezt vagy úgy, hogy itt Szegeden, a szegedi csoportot meg kell keresni és nekik nyilván van, vagy pedig Lezsák Sándornak Lakitelekre írnak egy levelet, és kérnek tőle belépési nyilatkozatot. És akkor ő küld természetesen. Feltétel a belépéshez az, hogy kitölti ezt a nyilatkozatot, ismeri az alapszabályt és az alapelveket, illetve az alapítólevelet és az, hogy kell egy ajánló. Olyan ember, aki a Magyar Demokrata Fórum munkájában részt vett eddig is, alapító tagnak számít ezért, ilyen embert lehet találni ebben a körben is.

[02:21:21](#)

Ez az egy ajánló kell hozzá. Ez nagyon nagy kétségünk volt, hogy egyáltalán érdemes-e itt ajánlót-, de annyira ellentmondásos vélemények hangzottak el, hogy ez egy egészen egyszerű kompromisszumos megoldás lett. Volt, aki azt mondta, hogy teljesen fölösleges egyetlen ajánló is, volt, aki azt mondta, hogy legalább három ajánló kell, hogy biztosítsuk be magunkat keményen, és így tovább. Ment a vita e körül, a végén ebben ki kellett egyezni, hogy azért ne egészen úgy legyen a dolog, hogy bárki, minden további nélkül könnyedén beléphet, hanem azért legyen valami kis súlya annak, hogy mégis egy ajánló ajánlotta aziránt is érez talán valami kötelezettséget

[02:22:01](#)

Hogy ne legyen egészen felelőtlen a dolog. Tehát mégis egy ajánló legyen. Tudniillik, akik eddig hozzánk kerültek, azok nem voltak felelőtlen emberek. De most ki tudja azt kiszámítani előre, hogy miféle idétlenségek alapján akar itt valaki belépni? És hát ezt kiszűrni nem fogjuk tudni tisztességesen így sem, de legalább mégis ezzel egy kis formát teremtünk arra, hogy ezt kiszűrjük. Körülbelül ezt tudom mondani a belépés módjára.

[02:22:30](#)

A másik kérdés, én erre nem tudok válaszolni, mert nem vagyok abban eléggé tájékozott, hogy miféle harc folyik ebben a pillanatban belül valahol a hatalmi berkekben. Valóban nekem is feltűnt a dolog. Én magamtól erre csak azt tudom mondani, hogy önmagában az, hogy a spontán jelölésre nem adnak teret, akkor jogosult, és akkor nem is egészen ésszerűtlen, hogyha egy tényleges politikai pluralizmus keretében történik. Tehát amikor az érdekkifejeződés, a vélemények, a gondolatok kifejeződése politikai szervezetekben megjelenhet, mert akkor a politikai szervezetek szükségképpen jelölteket állíthatnak.

[02:23:21](#)

Tehát azzal tulajdonképpen ezt az eléggé suta, tehát mindig egy kicsit rosszízű, önjelölt figurát nem muszáj feltétlenül fenntartani szerintem se választási rendszerben. Akkor nagy baj van azonban, hogyha se ez, se az. Akkor, hogyha efelé megy a dolog, akkor itt nagyon nagy visszalépés lesz. Én bízom benne, hogy ez nem történhet meg. Nyilvánvaló, hogy ez nem jogász kérdés, nem jogi és törvénykezési kérdés a szónak a jogi értelmében, hanem politikai döntés kérdése, ez pedig politikai harc [...] áll vagy bukik.

[02:23:59](#)

Én azt gondolom egyébként, illetve nem én gondolom, bocsánat, itt már rangot emelnék. Többen így gondoljuk és tudom, hogy mások is sokan úgy gondolják, hogy talán szerencsésebb lenne, hogyha minél gyorsabban létrejönne egy új alkotmány. És azt követően egy választási törvény. Nagyon kétséges egy elkapkodott választási törvénynek a-, még akkor is, ha az előrelépés eggyel korábbihoz. Tehát én például amennyire fontosnak tartom azt, hogy minél gyorsabban jöjjön létre most az új egyesülési törvény, még akkor is, hogyha az nem tökéletes, és még akkor is, hogyha benne maradna olyan természetű gátak, korlátok, amelyek hát az európai törvénykezéssel nincsenek egészen összhangban, ezt én nagy politikai erő előrelépésnek értékelném, viszont a választási rendszer az itt most már nagyon súlyos kérdés. Tehát ezt így kár lenne egy félig sikerült vagy félig se sikerült törvénybe burkolni a jelenlegit, mert ez nem segítené a dolgokat. Nem tudom, hogy hogy áll ez a belső vita, és ez a belső csata ebben a kérdésben.

[02:25:19](#)

Kérdező: [...] a Demokrata Fórum jövőbeli ténykedését mennyire befolyásolja a [...] és ennek [...]

[02:25:30](#)

Bíró Zoltán: Hát nagyon nagymértékben, egész biztos. Én azt tudom mondani, hogy például a Magyar Demokrata Fórum, de ezt nyugodtan el lehet mondani bármely más környező ország esetében is, a mozgalmairól, ezek nemigen jöhettek volna létre minden eddiginél jobb nemzetközi konstelláció nélkül. Tehát itt azért az, ami egy-két éve a nemzetközi viszonyokban végbement, azok a változások, azok efelé terelték ezeket a társadalmakat. Ezek adták tulajdonképpen az igazi alakját annak, már az igazi keretét annak, hogy egyáltalán létrejöhettek.

[02:26:16](#)

Mert olyan viszonyokat teremtettek a nemzetközi életben, hogy a kormányok tudomásul vették, nem csak belső okokból, nem csak a belső feszültségek miatt, hanem külső okokból és a külső kapcsolatok fenntartása érdekében is, hogy ezeknek az autonóm mozgalmaknak valamilyen teret kell hagyni és biztosítani.

[02:26:36](#)

Na, most ebben benne van a Szovjetunióban végbement Gorbacsov-féle változás és az egész program, ami ezt a változást nem csak előírta, hanem egyelőre, ha akármilyen keservesen is, akármilyen, hogy mondjam, sokszor már-már veszélyérzetet keltően alapul is, de jelen van, és visszavonhatatlanul jelen van, úgy tűnik. Másrészt pedig az a fajta nyugati, kelet-nyugati közeledés, amely hát azért akármennyire szkeptikusak legyünk is, vagy pesszimisták legyünk is, az tény, hogy el kell ismerni, hogy ez kedvezően alakult és nagyon jó hatással volt rá.

[02:27:19](#)

Azt hadd mondjam el, hogy a Magyar Demokrata Fórum iránt egyébként igen erős a külföldi érdeklődés is, ennek különféle jelei vannak. Szomszédos országokban, távolabbi országokban egyaránt. Itt nyilvánvaló, hogy a Fórumnak majd ez is bizonyos gondot fog okozni, hogy mennyiben merjen vállalni egy olyasfajta szerepet, amire tulajdonképpen, ami nincs a programjában igazából, de rá fog kényszerülni ennek a vállalására. Hogy tudniillik mindazok a társadalmi erők, amelyek számára fontos egy külső országban, legyen az Lengyelország, Csehszlovákia vagy Ausztria, vagy akármelyik, de fontos az, hogy kapcsolatban maradjon a magyar társadalom általa viszonylag megfelelő autonóm képviselőjével, az keresni fogja ezt a kapcsolatot.

[02:28:17](#)

Na, most itt már a nemzetközi kapcsolatokban megint új és új helyzetek fognak adódni, és ez részben nagy erőt adhat a mozgalomnak, és nagy segítséget adhat a mozgalom fennmaradásához, ha jól sikerül. Ha rosszul, akkor viszont megoldhatatlan feladatok elé állíthatja, esetleg a hazai belső problémák forrásává is válhatnak. Gondolok itt arra például, hogy mondjuk, olyan autonóm mozgalmakkal épít ki kapcsolatot, amelyek alakulóban vannak Csehszlovákiában, alakulóban vannak a legkülönbözőbb országokban, és amelyeket nem ismerünk igazán eléggé, mert nem kaptak szerepet, nem lehet róluk túl sokat tudni, és ezekben a nemzetközi kapcsolatokban nagyon könnyű véteni. Nagyon könnyű hibát ejteni.

[02:29:06](#)

Vagy gondolok a különféle pártokra, amelyek nyugatról nagyon szívesen építenek adott esetben kapcsolatot velünk, de nagyon ésszerű kell lenni a tekintetben, hogy ezt a kapcsolatot mekkora vehemenciával fogadjuk, adott esetben utasítjuk el. Tehát tulajdonképpen kialakul egy külpolitizálásra való kényszer szükségképpen a helyzetből következően. Ezzel körülbelül számolnunk kell a jövőben, tehát árthat is, használhat is, ezt tudom erre mondani. Mint majdnem minden, mint az étel és a gyógyszer egyaránt. Körülbelül így néz ki, élni kell tudni vele, és ehhez nem vagyunk eléggé felkészülve, ez kétségtelen.

[02:29:52](#)

Beszélő 1: Köszönöm a beszélgetést, a kérdésekre választ és találkozunk majd.

[02:30:00](#)

Bíró Zoltán: Köszönöm én is a meghívást és a figyelmet.